

KAUPUNKITILA OSANA NUORTEN ARKEA

Hengailun tiloja suomalaisessa lähiössä

Paula Mäki

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

syksy 2012

TIIVISTELMÄ

KAUPUNKITILA OSANA NUORTEN ARKEA

Hengailun tiloja suomalaisessa lähiössä

Paula Mäki

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Jyrki Jyrkämä

Aika: Syksy 2012

Sivumäärä: 61 sivua + 3 liitettä

Tämän tutkielman tarkoitus on selvittää, millaisia ovat nuorten hengailupaikat vantaalaisessa Martinlaakson lähiössä. Tehtävänä on tarkastella hengailupaikkojen ominaisuuksia nuorten, asukkaiden ja tilan näkökulmasta. Tutkielma sijoittuu kaupunkitutkimuksen ja maantieteellisen nuoruudentutkimuksen kentälle ja on otteeltaan laadullinen. Tutkielman teoreettinen viitekehys tulee ympäristöpsykologian puolelta ja sen keskeisin käsite on tarjouma (ks. Gibson 1979). Analyysissa käytetään apuna Marketta Kytän (2003) kehittämään nelikenttää lapsiystävällisistä ympäristöistä.

Tutkielman aineiston muodostaa Martinlaakson koulun oppilailta täytetty kyselylomake sekä alueen asukkaiden ja nuorten kanssa tehdyt teemahaastattelut. Analyysimenetelmänä on käytetty teorialähtöistä sisällönanalyysia. Aineisto teemoitellaan ja luokitellaan tarjouman käsitteen teorioiden avulla. Asukkaiden kanssa tehdyissä haastatteluissa ollaan kiinnostuneita erityisesti positiivisista ja negatiivisista tarjoumista, kun taas nuorten kohdalla sosiaalisista ja kulttuurisista tarjoumista. Hengailupaikkoja tarkastellaan funktionaalisten tarjoumien näkökulmasta, sekä pohditaan sitä sijoittuvatko ne rajoitetun, tuetun tai vapaan toiminnan kentille.

Tutkielma osoittaa, että nuorten hengailussa on kyse ensisijaisesti sosiaalisesta toiminnasta, ystävien tapaamisesta ja uusiin ihmisiin tutustumisesta. Hengailupaikkoja valitaan aineiston perusteella sen mukaan, että ne olivat tarpeeksi avoimia halutulle toiminnalle sen lisäksi, että siellä liikkui mahdollisimman paljon muita ihmisiä. Julkiset tilat ovat tutkimustulosten perusteella avoimempia nuorten hengailulle kuin puolijulkiset tilat. Puolijulkiset tilat ovat tärkeitä erityisesti kylmällä ja sateisellä säällä, jolloin ulkotiloissa oleskelua ei pidetä miellyttävänä.

Asukkaat kiinnostivat nuorten hengailuun huomiota lähinnä silloin, kun se koettiin häiritseväksi. Siten suurin osa nuorten joutilaasta oleskelusta vaikutti sosiaalisesti hyväksytyltä. Hengailupaikat tunnistettiin yleensä ympäristöjen visuaalisesta epäjärjestyksestä, kuten tageista ja graffiteista, tai juhlivista, humaltuneista tai kovaäänisistä nuorista. Visuaalisen epäjärjestyksen pelättiin olevan uhka myös sosiaaliselle järjestykselle. Sosiaalisesti epäjärjestyntyneeksi miellettyä paikkaa pidettiin pelottavana ja sitä mielellään vältettiin.

Avainsanat: nuoret, hengailun maantiede, julkinen tila, puolijulkisen tila, valvonta, tarjouma

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne	5
2. NÄKÖKULMIA NUORTEN HENGAILUUN JULKISESSA TILASSA	7
2.1 Maantieteellinen lapsuuden- ja nuoruudentutkimus	7
2.2 Julkinen tila osana nuoruutta	8
2.3 Tilan matka luonnontieteistä yhteiskuntatieteisiin	10
2.3.1 Kaupunkitilojen julkisuus	12
2.3.2 Julkisen tilan välineellistyminen	14
2.3.3 Kaupunkitilojen avoimuus nuorten näkökulmasta	15
3. TARJOUKSEN KÄSITTEET	18
3.2 Tarjousten suhde sosiaalisiin ja kulttuurisiin normeihin	19
3.3 Malli lapsiystävällisistä ympäristöistä	21
4. AINEISTO	23
4.1 Nuoret tutkimuksen kohteena	24
4.2 Havainnot kentältä	26
4.3 Kyselylomake	29
4.4 Teemahaastattelut	30
4.5 Teorialähtöinen sisällönanalyysi	32
5. MARTINLAAKSON HENGAILUPAIKAT	33
5.1 Asukkaiden havaitsemia tarjouksia	35
5.1.1 Positiiviset ja negatiiviset tarjoukset	36
5.1.2 Visuaalinen epäjärjestys	37
5.1.3 Pelko johtaa paikkojen välttelemiseen	40
5.2 Nuorten havaitsemia tarjouksia	45
5.2.1 Hengailun sosiaalisia tarjouksia	45
5.2.2 Hengailun kulttuurisia tarjouksia	49
5.2.3 Tuettuja ja rajoitettuja hengailupaikkoja Martinlaaksossa	54
6. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	58

LÄHTEET

LIITTEET

1. JOHDANTO

Tutkielmani tarkastelee nuorten hengailua vantaalaisen Martinlaakson lähiön julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Sana *hengailu* on otettu nuorten puhekielestä ja tarkoitan sillä Anna-Kaisa Kuusisto-Arposen ja Sirpa Tanin (2009, 52) tavoin nuorten sosiaalista yhdessäoloa koulun ja harrastusten ulkopuolella ilman suunniteltua tekemistä. Kiinnostukseni aiheeseen heräsi katsellessani työhuoneen ikkunasta kuinka nuoret päivästä toiseen kokoontuivat viereisen torin laitamille. He olivat havaintojeni mukaan lähes ainoa käyttäjäryhmä, jotka todella viettivät aikaa julkisessa kaupunkitilassa. Aloin pohtia kuinka hengailupaikat syntyvät ja mikä niissä nuoria houkuttaa.

Suomessa nuorten hengaamista on lähinnä tutkittu kaupunkikeskustojen näkökulmasta (Tani 2010; Välimaa 2010). Kuitenkin suuri osa lapsiperheistä, pääkaupunkiseudulla valtaosa, asuu lähiöissä (Kartovaara & Sauli 2000). Halusinkin selvittää millaisia hengaamisen mahdollisuuksia lähiö tarjoaa ja toisaalta sitä, minkälaisia vaikutuksia nuorten hengaamisella on alueen muiden käyttäjien arkeen. Siten tutkielmani aihe on lähellä sitä mitä Tani (2010, 52) kutsuu hengailun maantieteeksi.

Viimeaikaisten tutkimusten (mm. Koskela 2009; Matthews & Limb 1999; Mitchell 2003; Valentine 2004) mukaan nuorten julkisessa tilassa oleskelua kontrolloidaan yhä enemmän. Kontrollia perustellaan lastensuojelunäkökulmilla, alkoholinkäytön vaaroilla ja aikuisten kokemalla turvattomuudella (Koskela 2009, 155). Siinä on kuitenkin kysymys myös siitä, kenellä on oikeus käyttää julkista tilaa. Lapset ja nuoret jäävät helposti heikompaan asemaan, sillä vajaavaltaisina heidän on vaikea argumentoida vallitsevia käytäntöjä vastaan. Huolestumista tutkijoissa on herättänyt myös julkisen kaupunkitilan muuttuminen puolijulkiseksi (mm. Mitchell 2003; Koskela 2009; Valentine 2004). Yksityinen valvonta tukee kuluttajakeskeistä käyttäytymistä ja vaihtoehtoisten toimintatapojen syntyminen on helppo estää. Marginaaliset ryhmät eristetään helposti tilojen ulkopuolelle. (Koskela 2009, 42.) Nuorten hengailun tarkasteleminen tuo esille käytänteitä, joissa heidän oikeus oleskella kaupunkitilassa kyseenalaistetaan (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 56).

Aineiston analyysissä sovellan *tarjouman* käsitettä. James J. Gibson (1979, 127) käyttää käsitettä tarjouma kuvaamaan sellaisia ympäristön elementtejä tai ominaisuuksia, jotka ovat edesauttamassa jotakin toimintaa. Käytän apuna Marketta Kytän (2003) väitöskirjaa

Children in Outdoor Contexts. Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness, jossa tarjouman käsitettä on käytetty lasten toimintaympäristöjen tarkastelemiseen.

Ennakko-olteukseni on, että nuoret valikoivat erilaisia tiloja oleskelupaikoikseen sen mukaan minkälaisia tarjoumia tiloista löytyy. Relationaalisen tilakäsityksen mukaan ymmärryksemme erilaisista tiloista syntyy sosiaalisissa prosesseissa, ja on siten ajassa ja paikassa muuttuva (Ridell ym. 2009, 13). Tiloissa havaitut tarjoumat muuttuvat sen mukaan ketkä tiloja käyttävät. Nuorten ottaessa tilaa haltuunsa he muuttavat tilan mahdollisia tarjoumia ja se, kuinka muut käyttäjät uusia tarjoumia havaitsevat, kertoo siitä, minkälaisia merkityksiä he nuorten hengailuun liittävät. Tavoitteeni on siis tunnistaa niitä tarjoumia, joiden vuoksi tietyt tilat valitaan hengailupaikoiksi sekä sitä miten hengailu muuttaa tilan tarjoumia muiden käyttäjien näkökulmasta.

Tutkielma liikkuu teoreettisesti ja empiirisesti kaupunki- ja nuorisotutkimuksen välimaastossa, kun taas sen keskeisin työkalu, tarjouman käsite, tulee ekologisen havaintopsykologian puolelta. Tutkielman perustana on Henri Lefebvren (1996, 174) kaupunkikäsitys, jonka mukaan kaupunki on sosiaalisesti tuotettu kokonaisuus. Julkisella tilalla tarkoitan kodin ja koulun ulkopuolisia konkreettisia, etenkin kaupunkien tiloja ja tapahtumapaikkoja, jotka ovat periaatteessa kaikkien käytettävissä (Mäenpää 2005, 35), kun taas puolijulkinen tila pyrkii usein mielikuvaan avoimesta tilasta, mutta on yksityisesti valvottua.

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne

Sovellan tutkielmassani triangulatiivista tutkimusasetelmaa. Se tarkoittaa tutkittavan ilmiön tarkastelua monesta eri näkökulmasta. Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamisessa pyritään tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseen ja mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan saamiseen. (Viinamäki 2007, 175–176.) Tarkastelen tutkielmassani nuorten hengailua sekä fyysisen tilan, nuorten itsensä sekä alueen muiden käyttäjien näkökulmasta. Tutkimustehtäväni sisältää kolme kysymystä:

1. Minkälaisia ovat ne julkiset tai puolijulkiset tilat, joissa nuorten hengailu tapahtuu?
2. Millaiset tarjoumat ovat hengailulle olennaisia?
3. Minkälaisia tarjoumia nuorten hengailu edelleen alueen muille käyttäjille synnyttää?

Tutkielman kolme eri näkökulmaa ovat ohjanneet tutkimusaineiston keräämistä. Aineistotriangulaatiossa hyödynnetään useita eri aineistoja tutkimuskysymykseen vastattaessa ja ne voivat olla joko kvalitatiivisia, kvantitatiivisia tai molempia (Viinamäki 2007, 181). Itse yhdistän kolme eri aineistoa, joista jokainen pyrkii avaamaan pääasiassa yhtä edellisistä kysymyksistä. Nuorten hengailupaikkoja kartoitin Martinlaakson koululla tekemällä kyselylomakkeella ja asukkaiden ja nuorten mielipiteitä teemahaastatteluilla.

Esittelen seuraavassa luvussa tutkielman taustaa valottamalla nuorten julkisen ja puolijulkisen tilan käyttöä koskevaa tutkimusta ja määrittelemällä suhtautumistani tutkielman keskeisimpiin käsitteisiin. Pyrin luomaan lukijalle kuvan siitä tutkimuskentästä ja niistä ajankohtaisista keskusteluista, joihin omalla tutkielmallani haluan osallistua. Luvussa kolme siirryn tutkielman varsinaiseen teoriaosaan eli avaan tarjouman käsitettä ja sen mahdollisuuksia. Samassa yhteydessä perustelen mallin soveltamista nuorten ikäryhmään. Tutkimuksen empiirinen osa alkaa luvusta neljä, jossa kerron tutkimusaineiston keräämisestä, aineiston analysoinnista ja niihin käytetyistä metodeista. Viides luku sisältää aineiston analyysin. Sekä menetelmäluke että analyysi jäsentyvät triangulatiivisen tutkimusasetelman mukaisesti kolmen näkökulman ympärille. Tutkimus päättyy luvun kuusi johtopäätöksiin.

2. NÄKÖKULMIA NUORTEN HENGAILUUN JULKISESSA TILASSA

2.1 Maantieteellinen lapsuuden- ja nuoruudentutkimus

Lasten maantiede alkoi vakiintua omaksi tieteenalaksi 1990-luvun puolivälissä angloamerikkalaisten maantieteilijöiden piirissä ja samoihin aikoihin alettiin käyttää käsitettä nuorten maantiede. Lasten ja nuorten maantieteen tutkijoiden tausta on perinteisesti ollut feministisessä kulttuurimaantieteessä, mikä on näkynyt näkökulmien ja menetelmien valinnassa ja teoreettisissa keskusteluissa. Se on herättänyt kritiikkiä teorioiden kapeakatseisuudesta ja vaikeudesta synnyttää poikkitieteellisiä tutkimusasetelmia ja keskusteluja. (Kallio 2009, 41–42.)

Eurooppalaisen ja erityisesti pohjoismaisen tutkimuksen nähdään kuitenkin olevan hyvissä asemissa, sillä sitä ei sido angloamerikkalainen perinne. Pohjoismaissa tutkimusta voidaan kuvata maantieteelliseksi lapsuuden- ja nuoruudentutkimukseksi tai lapsuuden ja nuoruuden maantieteeksi, jota alan kriittiset tutkijat ovat myös kansainvälisesti alkaneet käyttää. Ero angloamerikkalaiseen perinteeseen on se, ettei olla kiinnostuneita lasten ja nuorten elintiloista ja paikoista itsessään vaan lapsuutta ja nuoruutta käsitellään laajemmassa kontekstissa. Tutkijat profiloituvat harvemmin lapsi- tai nuorisotutkijoiksi, sillä he ovat tottuneet toimimaan monitieteisillä tutkimuskentillä. (Kallio 2009, 41–42.)

Tutkimuksen laajeneminen useille tieteenaloille tuo uusia näkökulmia lasten ja nuorten ympäristösuhteen tarkasteluun, mutta avaa myös niitä yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten arjen tilallisuuteen. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tutkimuksen voi nähdä radikalisoituneen sen kyseenalaistaessa poliittisia päätöksiä ja strategioita, jotka kriminalisoimalla tiettyjä aktiviteetteja, kuten skeittausta ja graffitien tekemistä, sulkevat nuoria ulos julkisesta tilasta (Travlou 2003, 3). Hugh Matthews ja Melanie Limb (1999, 62) korostavat tutkimuksen merkitystä, sillä lapset ovat tutkimuksen kannalta olleet pitkään näkymättömissä muihin marginaalisiin ryhmiin verrattuna. Heidän mukaansa tutkimusten avulla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten asemaa julkisen tilan

käyttäjänä sen sijaan, että lasten tilankäyttö joutuu yhä tiukkenevan kontrollin alaiseksi aikuisten kokeman moraalisen paniikin vuoksi.

2.2 Julkinen tila osana nuoruutta

Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Sirpa Tani (2009, 51–52) ovat nuorten vapaa-ajan ympäristöjä tutkiessaan kehittäneet hengailun maantieteen käsitettä. Hengailun maantieteessä ollaan kiinnostuneita niistä tiloista, joissa nuoret hengaavat, tilan haltuunoton tavoista sekä siitä, miten muut tahot suhtautuvat nuorten hengailuun. Hengailulla he tarkoittavat nuorten sosiaalista yhdessäoloa ilman suunniteltua tekemistä ja tilan haltuunottoa yleensä olemalla. Päivi Harinen (2005) kutsuu nuorten omia toiminnan ja olemisen areenoita ”neljänneksi tilaksi”. Useat tutkijat (Harinen ym. 2009; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Matthews 2003; Valentine 2004) ovat tunnistaneeet nuorten tarpeen voida viettää aikaa vapaana aikuisten kontrollista.

Hugh Matthews (2003, 102–105) on tarkastellut nuoruutta Arnold van Gennepin (1960) erilaisten siirtymäriittien kautta ikään kuin matkana aikuisuuteen. Jokaiseen vaiheeseen, erottautumiseen, siirtymiseen ja liittymiseen, liittyy oma tilallisuutensa. Alle 12-vuotiaille kodin ulkopuolinen ympäristö on enemmänkin pelien, leikin ja seikkailun näyttämö, mutta 13-vuotiaille siitä tulee ensisijaisesti sosiaalinen. Siellä tavataan ystäviä ja ollaan paikassa, jossa tapahtuu. Samalla ystäviä aletaan yhä vähemmän tavata kodin piirissä. Julkisesta ja puolijulkisesta tilasta tulee liminaali tila. Lapsuudesta erottautumista ja aikuisuuteen siirtymistä harjoitetaan esimerkiksi alkoholin käytön, juhlinnan ja seksuaalisten kokeilujen keinoin. Samalla nuoret voivat näyttää oman itsenäisyytensä, ilmaista olevansa jossain aikuisuuden ja lapsuuden välillä ja esittää julkista identiteettiään.

Osa hengailupaikoista on helposti saavutettavissa ja näkyviä kun taas osa on enemmänkin syrjäisiä ja piilossa etenkin aikuisten valvonnalta (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52). Näitä voidaan kuvata vetäytymisen tai vuorovaikutuksen paikoiksi (Lieberg 1995, 722) tai käsiteparilla on stage ja backstage (Matthews et al. 2000). Vetäytymisen paikassa halutaan olla rauhassa aikuisilta kun taas vuorovaikutuksen paikassa on keskeistä sosiaalinen kanssakäyminen. Vetäytymisen paikkoja ovat usein erilaiset takapihat, kellarit,

parkkipaikat ja muut eristäytyneet paikat. Vuorovaikutuksen paikoille on keskeistä voida näyttäytyä muille ja olla nähtävänä. Kauppakeskukset tarjoavat hyvän paikan uusien vaatteiden ja hiustyylien näyttämiseksi sekä populaarikulttuuriin kuulumiselle. (Lieberg 1995, 722.)

Nuorten hengailulle sopivia julkisia tiloja voi kuvata myös väljän tilan käsitteellä. Väljässä tilassa esiintyy paljon alkuperäisistä suunnitelmista poikkeavaa toimintaa ja siten se on useimmiten avoin myös nuorten hengailulle. Tiukat tilat toimivat puolestaan etukäteen suunnitellun käyttötarkoituksen mukaisesti, eikä niissä suvaita muita vaihtoehtoisia toimintoja. (Franck & Stevens 2007, 2.)

Useissa länsimaissa lasten itsenäinen liikkuminen lähiympäristössään on tutkimusten mukaan viimeisten vuosikymmenien aikana vähentynyt (Kyttä 2003; Raittila 2009; Travlou 2003). Suomessa on havaittu samanlainen kehityssuunta vaikka kansainvälisesti tarkasteltuna ilmiö on lievempi (Kyttä 2003). Myös muiden maiden välillä on eroja. Esimerkiksi Saksa on lapsille huomattavasti avoimempi kuin Australia tai Iso-Britannia (Travlou 2003, 6). Löytämäni tutkimuksen koskivat lapsia, mutta tarkasteltaessa liikkumisen vähenemisen syitä voidaan havaita, että ne ovat keskeisiä myös nuorten elämässä. Lisäksi lapsuuden ja nuoruuden rajanveto on hankalaa. Voidaan kuitenkin olettaa, että itsenäinen liikkuminen kuitenkin iän myötä lisääntyy.

Syynä omaehtoisen liikkumisen vähenemiseen nähdään tekemisten tilojen, institutionalisoitujen aktiviteettien, suuren määrän lasten ja nuorten arjessa (Valentine 2004, 84) sekä aikuisten ympäristöön liittämät erilaiset pelot (Raittila 2009, 43; Koskela 2009, 155). Puhutaankin aikataulutetusta arjesta, jossa koulun ulkopuolinen aika jäsentyy harrastusten kautta (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52). Lisäksi useat tutkijat (Koskela 2009; Mitchell 2003; Mäenpää 2005; Valentine 2004) ovat kiinnittäneet huomiota kaupunkitilan muuttumiseen puolijulkiseksi. Puolijulkisen tilan yksityistetty valvonta mahdollistaa nuorten sulkemisen tilan ulkopuolelle julkista tilaa helpommin.

Nuorten hengailun tarkasteleminen tuo esille käytänteitä, joissa heidän oikeus oleskella kaupunkitilassa kyseenalaistetaan. Tämä osoittaa, että lasten ja nuorten arjen tiloissa on monenlaisia valta-asetelmia. Osaltaan tähän ovat vaikuttamassa perheen sisäiset toimintamallit, kasvatusnormit ja institutionaaliset toimijat ja toimintaympäristöt, mutta

myös kaupunkitilan tiukkeneva kontrolli. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 56.) Lisäksi tilojen avoimuuteen vaikuttavat nuorten omat keskinäisen jäsenyyskamppailut ulossulkevine hierarkioineen (Harinen ym. 2009; Matthews 2003, 108).

Useat tutkijat ovat alkaneet puhumaan hengailun ja olemisen tilojen puolesta (mm. Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 53; Raittila 2009; Valentine 2004, 84). Nämä tilat tekevät Valentine (2004, 84) mukaan nuorille mahdolliseksi määrittää omaa identiteettiään ja olemistaan ilman jatkuvaa valvontaa aikuisten puolelta. Tällaiset tilat ovat hänen mukaansa tulleet jatkuvasti tärkeämmiksi, johtuen nykyisestä vanhemmuuden mallista, jossa lapsia viedään toisesta institutionaalisesta aktiviteetista toiseen. Raija Raittila (2009, 44) korostaa, että usein nämä aktiviteetit ovat aikuisten valitsemia ja suunniteltavia, jolloin ne sisältävät aikuisten valmiita määrittämiä lapsille sopivasta toiminnasta. Käänteisesti voidaan siis todeta, että omaehtoinen liikkuminen pihalla ja puistoissa antaa lapselle ja nuorelle vapauden määrittellä itselleen sopivat tavat toimia.

2.3 Tilan matka luonnontieteistä yhteiskuntatieteisiin

Tilan käsite tuli yhteiskunnallisen tarkastelun kohteeksi laajemmin 1990-luvulla, kun sitä aikaisemmin se oli esillä enemmänkin luonnontieteissä ja filosofiassa. Sosiaalisen tilallisuuden nousun ja yhteiskunnallisen problematisoinnin myötä keskustelu on laajentunut useille aloille. (Haarni 1997, 87.) Tilan ja paikan käsitteet levisivät lapsuudentutkijoiden piiriin ja lapsuus alkoi kiinnostaa maantieteilijöitä (Kallio 2009, 41). Tähän muutokseen vaikutti käsitys siitä, että tilaa tuotetaan sosiaalisissa prosesseissa: se avaa tilan vallankäytön analyyseille sekä tekee siitä fyysisen ja symbolisen haltuunoton taistelukentän (Haarni 1997, 87). Kuinka tähän on tultu?

Perinteisesti tilalla tarkoitetaan absoluuttista tilaa eli sen fyysistä ulottuvuutta. Absoluuttinen tila on tuttu luonnontieteistä: se on sijainnin ja etäisyyden kautta tarkasteltava kolmiulotteiseksi rakenne, joka on olemassa riippumatta siinä olevista objekteista (Haarni 1997, 90; Ridell ym. 2009, 12). Sitä voidaan havainnollistaa arkkitehtuurin avulla, jossa tila esitetään usein kaavakarttoihin tai pienoismalleihin

jähmettyneinä tilanteina, erilaisten maankäytön sijaintien määrittelynä (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 15). Myös 1960-luvun kaupunkisosiologiassa tila ymmärrettiin itsenäiseksi kokonaisuudeksi, jolla oli vaikutuksia yhteiskunnalliseen toimintaan. Tila saattoi siis tuottaa sosiaalista käyttäytymistä, mutta ei päinvastoin. (Haarni 1997, 90.)

Relatiivinen tiläkäsitys näkee tilan suhteellisena ja asiayhteydestä riippuvaisena (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 15; Koskela 1994, 24). Se on kulttuurisesti määrittynyt ja muodostuu materiaalisesta ympäristöstä, sosiaalisista suhteista ja kuvitellusta maailmasta. Relatiivisella tilalla tarkoitetaan sitä konkreettista, fyysistä ja materiaalista ympäristöä, jossa ihmiset päivittäin toimivat. Alueellisella suunnittelulla pyritään ohjaamaan relatiivisen tilan kehittymistä. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 15.)

Relationaalisen tiläkäsityksen näkökulmasta tila on jatkuvassa prosessissa ja elävässä vuorovaikutuksessa siellä olevien ihmisten kanssa (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 16; Massey 2005, 9). Se ei toimi vain kulissina tai näyttämönä ihmisten toiminnalle vaan muodostuu suhteessa muuttuviin tilanteisiin, esineisiin, aisoihin ja ihmisiin (Ridell ym. 2009, 13). Tila on ymmärrettävissä moninaisten mahdollisuuksien alueeksi, jossa erilaiset kehityskaaret ja määrittelyt pystyvät esiintymään yhtäaikaaisesti. Se on jatkuvasti rakenteilla, täynnä keskeneräisiä rinnakkaisesti esiintyviä tarinoita. (Massey 2005, 9.)

Relationaalisessa tulkinnassa kaupunki nähdään koostuvan erilaisista elämän kokonaisuutta luovista henkilökohtaisista paikoista. Kaupunki ei ole vain ihmisen ulkopuolella olevaa geometrista tilaa, vaan kaupungin ja ihmisen suhde on subjektiivinen ja ainutlaatuinen kokemus. Toiminnallaan ihminen tuottaa ympärillään merkityksillä ladattua tilaa, jota kukin ihminen tulkitsee oman merkityskehikkonsa läpi. Merkityskehikkoon vaikuttavat niin oma elämänhistoria, paikan historia, yhteiskunnallinen keskustelu ja yleiset kulttuuriset arvostukset. Tilan relationaalisen tulkinnan kautta ihmisten henkilökohtaisen paikkakokemuksen tutkimus kaupunkitilassa on mielekästä, koska tätä kautta ihmisen oma elämismaailma on tulkinnan keskiössä. (Bäcklund 2002, 143–144)

Peilaan pro gradu -tutkielmassani aineistoani nuorten hengailupaikoista Martinlaaksossa absoluuttisen, relatiivisen ja relationaalisen tilan käsitteisiin. Hengailupaikkojen tarkasteleminen fyysisten ominaisuuksien suhteen liittyy absoluuttisen tilan käsitteeseen

samoin kuin niiden määrittelemisen sijaintien kautta. Näkökulman laajentaminen kulttuurisiin ja sosiaalisiin näkökulmiin ulottaa tarkastelun kohti relatiivista ja relationaalista tilakäsitystä. Jokin tila muuttuu nuorten hengailupaikaksi vasta silloin, kun nuoret toiminnallaan ottavat tilan haltuunsa. Nuorten läsnäolo lataa tilaan merkityksiä paitsi heille itselleen myös tilan muille käyttäjille. Siten ulkopuolisen on mahdotonta tunnistaa nuorten hengailupaikkoja pelkästään absoluuttista tilaa tarkastelemalla. Haastattelujen kautta on mahdollista päästä kiinni ihmisten subjektiiviseen ja kollektiiviseen kokemukseen nuorten hengailupaikoista.

2.3.1 Kaupunkitilojen julkisuus

Julkisella tilalla tarkoitetaan tyypillisesti kodin ja työpaikan ulkopuolisia konkreettisia kaupunkitiloja ja tapahtumapaikkoja, jotka ovat periaatteessa kaikkien saavutettavissa ja vapaasti käytettävissä (Mäenpää 2005, 35). Tähän määritelmään viitataan myös omassa tutkielmassani. Julkisen tilan lisäksi myös käsite julkinen sfääri on ollut tutkimuksen kohteena viime vuosina. Julkista sfääriä on tulkittu poliittisen (Arendt 2002) ja kommunikatiivisen toiminnan (Habermas 1994) sekä ”itsen dramatisoimisen” (Sennett 1986) näkökulmista. Julkisen sfäärin keskusteluissa on usein julkiseen tilaan liittyvä juonteensa (Mäenpää 2005). Julkinen tila voidaan ymmärtää esimerkiksi näyttämöksi, jossa julkisen sfäärin toiminta tapahtuu.

Antiikin Kreikan agora toimii edelleen yllättävän usein keskustelunavauksena julkisen tilan tematiikkaan (mm. Mitchell 2003; Mäenpää 2005; Ridell ym. 2009; Sennett 1986). Se edustaa monille julkisen tilan ideaalia, tilaa jossa kaupunkilaiset voivat ilmaista itseään vapaasti ja keskustella muiden kanssa (Mitchell 2003, 131). Doreen Massey (2005, 152) on kritisoinut julkisen tilan romantisoimista vapaan ja tasa-arvoisen vuorovaikutuksen alueeksi. Silloin ei hänen mukaansa kiinnitetä tarpeeksi huomiota tilassa oleviin sosiaalisiin suhteisiin, jotka todennäköisesti ovat ristiriitaisia ja eriarvoisia. Yhdyn Masseyyn kritiikkiin.

Relationaalinen tilakäsitys mahdollistaa julkisen tilan problematisoinnin sosiaalisten suhteiden näkökulmasta, sillä tilan nähdään olevan jatkuvassa vuorovaikutuksessa siellä

olevien ihmisten kanssa (Ridell ym. 2009, 13). Samaan teoreettiseen viitekehykseen kuuluu Henri Lefebvren (1996, 174) kaupunkikäsite, jonka mukaan kaupunki, ja siten julkinen tila, on sosiaalisesti tuotettu kokonaisuus, jonka muotoutumiseen kaikilla asukkailla on toiminnallaan ja olemisellaan oikeus osallistua. Kaupunkikäsitteellään Lefebvre (1996, 101–103) sitoo tilan ja sosiaalisen toiminnan yhteen: kaupunki syntyy kollektiivisten käytäntöjen, erilaisten ihmisten ja ryhmien jokapäiväisen elämän kautta.

Kaupunki voidaan jakaa erilaisiin tiloihin sen perusteella, miten avoimia ne ovat sekä millaisia sääntöjä ja millaisia oikeuksia niiden käyttöön on liitetty. Tavanomainen tapa tarkastella kaupunkitiloja on jakaa ne julkisiksi, puolijulkisiksi tai yksityisiksi sen mukaan, ovatko ne yksityisessä tai julkisessa omistuksessa tai vapaasti kaikkien käytettävissä. Julkisen tilan perustavanlaatuisena ominaisuutena pidetään kaikille avointa pääsyä. Tätä ideaalia on kuitenkin kyseenalaistettu, sillä julkisessa tilassa oleskelua, toimimista ja liikkumista määrittävät erilaisten sääntöjen lisäksi epäviralliset normit. (Ridell ym. 2009, 8–13.)

Massakuluttamiseen tarkoitettujen tilojen yleistymisen viime vuosikymmeninä on vilkastuttanut keskustelua puolijulkisista tiloista tutkijoiden keskuudessa. Tällaiset tilat rakentuvat ja toimivat ennen muuta markkinavoimien logiikalla ja saavutettavuudessa on kyse ostovoimasta ja halusta kuluttaa. (Ridell ym. 2009, 15–16.) Puolijulkisia tiloja on arvosteltu (mm. Massey 2005, 152; Koskela 2009, 50) siitä, että valvonta ei ole demokraattisesti valittujen omistajien vaan yksityisten käsissä, jolloin tiloista on mahdollista eristää monet sellaiset ryhmät, jotka esimerkiksi julkisen tilan kontekstissa olisivat sallittuja. Lisäksi käyttäjille kehittyy sisäistetty panoptinen katseen voima, jolla he säätelevät käyttäytymistään (Mäenpää 2005, 289). Käyttäjien keskuudessa valvonta hyväksytään kuitenkin yleensä ilman keskustelua, koska sitä puolustetaan turvallisuudella ja mukavuudella. Yksityinen vartiointi ei herätä tunteita, jos se ei häiritse omaa toimintaa. (Haarni 1997, 101.)

2.3.2 Julkisen tilan välineellistyminen

Richard Sennett (1986) on väittänyt, että julkinen tila on tyhjentynyt keskustelusta ja politiikasta ja sitä myöten menettänyt vaikutuksensa yhteiskunnassa. Tähän on hänen mukaansa kaksi syytä. Ensimmäinen on 1800-luvulla tapahtunut maailmankuvan muutos, jonka seurauksena omaa persoonaa alettiin ilmaista julkisen elämän piirissä. Se aiheutti halua vetäytyä kanssakäymisestä, sillä tunteiden pelättiin näkyvän silloinkin kun niitä itse ei haluttu ilmaista. Ihmisistä tuli katsojia ja sivusta seuraajia aktiivisen osallistumisen sijasta. (Sennett 1986, 261.) Toinen syy on nykyinen suunnittelutoiminta, joka tuottaa kuollutta julkista tilaa tekemällä niistä vain tiettyjen funktioiden, kuten vaikkapa läpikulkemisen, paikkoja (Sennett 1986, 12).

Kaupunkitilan valvontaa ja väkivallan pelkoa tutkinut Hille Koskela (2009, 42) kuvaa ilmiötä teemapuistoutumiseksi. Teemapuistossa kaikilla elementeillä on ennalta suunniteltu tarkoitus, jolloin mahdollisuus spontaaniin tai oma-aloitteeseen toimintaan kutistuu minimiin. Kauppakeskukset ovat kehityksen kärjessä: siellä on vaikea löytää tekemistä käyttämättä rahaa ja toisaalta yksityinen valvonta ja vartiointi mahdollistaa asiakkaiden valikoinnin siten, ettei vaihtoehtoisia tapoja synny. Vieraiden kohtaaminen vähentyy, joka luo pohjan erilaisuuden peloille ja ennakkoluuloille.

Thomas Ziehen (1991, 44–46) mukaan tilojen välineellistyminen on leimallista erityisesti aikuisten elämälle. Työpaikkojen ostoskeskusten ja asuinalueiden organisoiminen pelkkiin välineellisiin tehtäviinsä vähentää sosiaalisen informaation, kontaktien saamisen ja itsensä esittämisen mahdollisuuksia. Aikaa jäädään helposti viettämään kotiin, jonka seurauksena lähiympäristö hiljenee ja ulkomaailmaa aletaan pitää arvaamattomana ja vaarallisena. Sen sijaan nuorille on ominaista hakeutua julkisiin tiloihin ja laajaan sosiaaliseen vaikutuspiiriin reaktiona vanhempien television ääreen yksityistyneelle elämälle. Tämä myötä nuorten kokemusmuodoista tulee kattavampia, julkisempia ja kommunikoivampia. Ziehen (1991) sanoin ”julkisuus jää nuorten haltuun”. Ziehen kuvaama tilanne vertautuu mielenkiintoisella tavalla Sennettin (1986) kuolleen julkisen tilan käsitteeseen. Julkinen tila näyttää nuorille olevan elävämpi kuin heidän vanhemmilleen.

Pasi Mäenpää (2005, 95) on kritisoinut Sennettin näkemystä mieltää kaupunkilainen passiiviseksi katselijaksi. Mäenpäälle katsominen merkitsee katseen kohteen

elävöittämistä, sen näkemistä toiminnallisena ja performatiivisena. Yhdyn Mäenpään ajatuksiin, sillä nuorten hengailussa esiintyy paljon katseen kautta toteutuvaa vuorovaikutusta (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52). Siten julkista tilaa ei ainakaan nuorten kohdalla tarvitse mieltää kuolleeksi, sillä vuorovaikutus ei ole hävinnyt vaikka sen muodot ja tarkoitus ovat muuttuneet. Sen sijaan Sennettin ansiosta julkinen tila voidaan ymmärtää oman persoonan esittämisen näyttämönä vastakohtana arendtilaiselle ja habermasilaiselle rationaalisuuden ja epäpersoonallisuuden yhteenkuuluvuuden korostamiselle (Mäenpää 2005, 39). Sen voidaan nähdä soveltuvan hyvin nuorten julkisen kaupunkitilan käytön tarkastelemiseen.

2.3.3 Kaupunkitilojen avoimuus nuorten näkökulmasta

Valvonnan ja kontrollin myötä yhä keskeisemmäksi on noussut kysymys siitä, kenellä on oikeus käyttää julkista tilaa. Tutkimuksissa (mm. Mitchell 2003) tarkastellaan usein erilaisia marginaalisia ryhmiä, esimerkiksi nuoria tai asunnottomia, joiden läsnä- tai poissaolon oletetaan kertovan tilan avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden luonteesta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa aikuisten moraalinen paniikki kaduilla esiintyvistä lasten ja nuorten väkivallasta sekä vaikeudesta hallita nuoria on johtanut paikoin alle 17-vuotaiden ulkonaliikkumiskieltoon (Valentine 2004, 94–95).

Eurooppalaista kaupunkia pidetään yleensä sosiaalisesti oikeudenmukaisempana ja vähemmän segregoituneena kuin keskimääräistä amerikkalaista kaupunkia. (Villanen 2006, 47). Siitä huolimatta tiukentuneen tilapolitiikka voidaan nähdä vaikuttavan lasten ja nuorten elämään. Suomessa ei ole ulkonaliikkumiskieltoja, mutta lapsille ja nuorille yhteisistä kotiintuloajoista on keskusteltu useaan otteeseen. Monet pienet kunnat ovat antaneet suosituksen kotiintuloajoista vetoamalla lastensuojelunäkökohtiin, alkoholikäytön vaaroihin ja aikuisten kokemaan turvattomuuteen (Henriksson 2004; Koskela 2009, 154; YLE uutiset 2009). Koskelan (2009, 155) mukaan kotiintuloajat osoittavat, että hyvinvointia painottavasta politiikasta on siirrytty riskipolitiikkaan: nuoret ovat ulkona liikkeessään joko ”vaarassa” tai ”riski” muille kaupunkilaisille. Samalla se on merkki siitä, että vastuuta perheen sisäisistä toimintamalleista halutaan siirtää yhteiskunnallisille toimijoille.

Erityisen ei-toivottu ryhmä nuoret ovat puolijulkisen kaupallisen tilan kontekstissa. Hengailu kauppakeskuksissa on saanut liiketilojen omistajat etsimään ratkaisuja nuorten karkottamiseksi. Tampereen Koskikeskuksessa on käytetty klassista musiikkia (Hietanen 2009; Uotila 2010) ja Lahden kauppakeskus Triossa kokeiltiin puolestaan Iso-Britanniasta tuttua Mosquito-laitetta (Uotila 2010). Laite lähettää korkeataajuista ääntä, jonka kuulevat useimmiten vain alle 25-vuotiaat. Sen todettiin tehoavan hyvin sisäänkäynnin tukkivaan nuorisoon, mutta siitä luovuttiin kielteisen julkisuuden takia. Laite on nähty ongelmallisena perusoikeuksien kannalta ikään perustuvan syrjinnän takia. (Uotila 2010.) Yleisin tapa kontrolloida nuorten hengailua on turvakameroiden ja vartioiden avulla toteutettu valvonta. Se johtaa tyyppillisesti kissa ja hiiri -leikkiin, jossa nuoria pyydetään siirtymään tilasta toiseen useimmiten ilman, että he ovat tehneet mitään kiellettyä (Valentine 2004, 95).

Kulutuskeskeinen toiminta määrää yhä enemmän kaupungin tilallisuutta ja tilatuotantoa (Mäenpää 2005). Kaupunkitila on muuttumassa kauppakeskusten ja katettujen ulkotilojen vuoksi yhä enemmän puolijulkiseksi (Koskela 2009, 205; Mitchell 2005, 138; Mäenpää 2005, 283) ja kaupunkitilasta on tulossa yhtä tiukemmin valvottua ja kontrolloitua. Mitchellin (2003, 18) mukaan kehitys johtuu siitä, että kaupungista halutaan tehdä taloudellisesti mahdollisimman houkutteleva. Muutoksen myötä kuluttajasta tulee hyväksytyin kaupunkilaistyyppi ja syrjityiksi joutuvat ne, joilla ei ole varaa kuluttaa sekä ne, jotka haluaisivat pitää yllä vähemmän kulutukseen keskittyvää elämäntapaa (Koskela 2009, 205). Nuorten kannalta kehitys tarkoittaa sitä, että oleskelulle avoimet kaupunkitilat vähenevät erityisesti kaupunkien keskustoissa.

Teini-ikäiset ovat julkisten ja puolijulkisten tilojen yleisimpiä käyttäjäryhmiä, sillä heillä ei ole mahdollisuutta omistaa tai vuokrata yksityisiä tiloja ja sitä kautta muokata niitä mieleisikseen (Childress 2004, 196). Nuorten tunnistettu tarve tavata ystäviään ja viettää vapaa-aikaa kodin ulkopuolella on johtanut nuorisotilojen perustamiseen, joilla pyritään luomaan turvallinen ympäristö nuorten ajanviettoon. Kuusisto-Arponen ja Tani (2009, 54) kritisoivat nuorisotalojen olevan hengailun kannalta liian kontrolloituja: ”hengailuun liittyvä näytteillä olo ei ole tarkoitettu niinkään nuorisotyöntekijän katseelle vaan vertaisille”. Nuorisotalojen lisäksi viime aikoina on toteutettu erilaisia ulkotiloja, esimerkiksi skeittipuistoja, joiden suunnitteluun nuoret ovat aktiivisesti osallistuneet. Suunnittelutoimintaan liittyy kysymys sen todellisista tavoitteista: halutaanko nuorten

läsnäolo kaupunkitilassa sallia tarjoamalla erilaisille alakulttuureille omat tilansa vai pyritäänkö heidät näin pitämään pois muista kaupunkitiloista (Vuori 2005 Kuusisto-Arposen & Tanin 2009, 56 mukaan).

Mitchell (2003, 18) tulkitsee valvonnan ja kontrollin merkiksi siitä, että hallitseva luokka ei halua tukea heterogeenisyyden ja erilaisten elämänmuotojen esiintymistä julkisessa tilassa. Modernia kaupunkia tehdään hänen mukaansa yhä enemmän asukkaita varten eikä asukkaiden toimesta, vaikka heillä olisi siihen oikeus. Iris Marion Youngin (1990) mukaan demokraattisessa yhteiskunnassa on oltava valmiita sietämään julkisessa tilassa ihmisiä, joilla on erilaiset elämäntavat, arvot ja haaveet kuin itsellä. Toisaalta juuri demokraattisuus asettaa julkiselle tilalle ristiriitaiset vaatimukset: se tarvitsee tietynlaista epäjärjestystä ja arvaamattomuutta, mutta samalla demokraattisen yhteiskunnan kannalta jonkinasteinen järjestys ja rationaalisuus ovat elintärkeitä (Mitchell 2003, 130).

3. TARJOURMAN KÄSITE

Nuorten tapoihin valita ja käyttää kaupunkitilaa vaikuttaa se, millaista toimintaa ympäristö mahdollistaa. James J. Gibsonin (1979, 127) käyttää käsitettä tarjouma kuvaamaan sellaisia ympäristön elementtejä tai ominaisuuksia, jotka ovat edesauttamassa jotakin toimintaa. Tarjoumia tunnustetaan havainnoimalla. Objekteja ei havaita sellaisenaan, vaan ne nähdään enneminkin funktionaalisesti mielekkäinä yksikköinä, minkä vuoksi funktionaalinen merkitys on havainnolle ensisijaista (Kyttä 2003, 44). Esimerkiksi erilaiset maastonmuodot voivat houkutella juoksemaan, kiipeilemään tai liukumaan ja erilaisia objekteja voi vaikkapa nostaa, työntää, vetää ja pyörittää.

Siinä missä havainto on riippuvaista tarjoumista, ovat tarjoumat olemassa materiaalisessa ympäristössä riippumatta havainnosta. Yksittäinen objekti omaa lukemattoman määrän tarjoumia, mutta yleensä vain totutut tai ”oikeat” tavat käyttää sitä tunnustetaan. Käsite on yhteydessä paitsi ihmisen kehitystasoon ja sosiokulttuuriseen asemaan myös jaettuun ymmärrykseen tarjoumista. Esimerkiksi vanhemmille kehittyä ymmärrys tarkastella ympäristöä lasten näkökulmasta ja kieltää vaaralliseksi kokemansa toiminnan jo ennen kuin sitä ehtii esiintyä. (Kyttä 48–51.)

Potentiaaliset tarjoumat määritellään joko yksilöllisesti tai kollektiivisesti ja ne ovat olemassa vaikka kukaan ei niitä käyttäisi. Potentiaalisten tarjoumien toteutuminen edellyttää niiden havaitsemista, käyttämistä tai muuttamista. Siihen mitkä tarjoumat yksilö kaikista mahdollisista tarjoumista havaitsee, vaikuttavat yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ja sen hetkiset aikomukset, mutta myös sosiaaliset ja kulttuuriset olosuhteet. Yksilölliset ja sosiokulttuuriset olosuhteet määrittävät myös mitä havaituista tarjoumista hyödynnetään ja milloin. Toiminnan kautta on mahdollista luoda uusia tai muuttaa jo olemassa olevia tarjoumia. (Kyttä 2003, 55–65.)

Olennaista tarjoumille on valinnanvapaus. Jos ihminen ympäristön vaatimuksesta joutuu toimimaan tietyllä tavalla, ei tarjouman määritelmä täyty (Kyttä 2003, 58). Tarjoumat voivat olla positiivisia tai negatiivisia (Gibson 1979, 137). Positiiviset tarjoumat nähdään yleensä ympäristön mahdollisuuksina kun taas negatiiviset erilaisina uhkina ja vaaroina (Kyttä 2003, 57). Ihmisestä riippuen, voi jokin tarjouma näyttäytyä toiselle negatiivisena,

kun taas jollekin toiselle sama tarjouma voi olla positiivinen. Asemalla aikaa viettävä nuorisoporukka voi nuorelle näyttäytyä positiivisena sosiaalisuutena ja jollekin toiselle käyttäjälle häiritsevänä ja kulkureittejä tukkivana, jopa uhkaavana.

Negatiivisten ja positiivisten merkitysten lisäksi tarjoumilla voi olla myös muita emotionaalisia ulottuvuuksia. Tarjoumien emotionaalinen ulottuvuus voi tulla esille myös toiminnassa, joka itsessään koetaan palkitsevana tai mukaansatempaavana jopa siinä määrin, että ulkopuolinen maailma unohtuu. Samoin ympäristön sosiaaliset ja fyysiset ominaisuudet voivat antaa toimijalle palautetta, joka vetoaa tunteisiin. (Kyttä 2003, 72–74.) Sosiaalisen ympäristön palaute saattaisi osaltaan selittää sitä miksi kauppakeskukset ovat nuorten suosiossa vaikka ensisilmäyksellä ne näyttävät funktionaalisuuden suhteen olevan melko yksipuolisia.

3.2 Tarjoumien suhde sosiaalisiin ja kulttuurisiin normeihin

Tarjouman käsite liittyy materiaalien ominaisuuksien lisäksi myös ympäristön sosiaalisiin ja kulttuurisiin ulottuvuuksiin. Molempien voidaan nähdä liittyvän sosialisoinnin kautta syntyneeseen ymmärrykseen tarjoumista, joka on enemmän kuin vain jaettu tietoisuus. Tarjoumien toteutumiseen liittyy useita erilaisia sosiaalisia ulottuvuuksia ja siten esimerkiksi eri kulttuureissa ihmiset havaitsevat erilaisia tarjoumia. (Kyttä 2003, 78.)

Katherine A. Lovelandin (1991 Kyttä 2003, 78–79 mukaan) on luokitellut tarjoumat kolmeen eri tasoon. Ensimmäinen taso koskee funktionaalisia tarjoumia ja liittyy fyysisesti ympäristössä olemiseen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi esteitä, teitä, visuaalisesti havaittavia objekteja, asioita, joita voi vaikkapa nostaa ja työntää. Toinen taso sisältää kulttuurisesti määrittäneet ja sosiaalisesti hyväksytyt tarjoumat. Osallistuminen muiden ihmisten kanssa jaettuun kulttuuriseen ympäristöön altistaa ihmisen käyttämään objekteja ja tulkitsemaan tapahtumia tietyllä tavalla. Henkilö, jolta puuttuu ymmärrystä jaetuista normeista saattaa muiden mielestä vaikuttaa oudolta tai vaikkapa epäkohteliaalta. Kolmas taso, sosiaaliset ja kommunikatiiviset tarjoumat, viittaavat ihmisten väliseen toimintaan: symboliseen käyttäytymiseen, kuten keskusteluihin ja kirjoittamiseen, ja ei-symboliseen

toimintaan, kuten kasvon ilmeisiin, eleisiin, äänenpainoihin ja katseen suuntaamiseen. Kykenemättömyys toteuttaa sosiaalisia ja kommunikatiivisia tarjoumia ei mahdollista kanssakäymistä toisten ihmisten kanssa.

Nuorten kykyihin löytää ja hyödyntää tarjoumia vaikuttavat monet erilaiset sosiaaliset ulottuvuudet. Osa he löytävät itse ja osaan he saavat apua aikuisilta ja toisilta nuorilta. Voidaan kuitenkin olettaa, että nuorten alkaessa liikkua enemmän kodin ulkopuolella vanhempien merkitys tajoumien löytämiselle vähenee. Tämä koskee todennäköisesti erityisesti niitä paikkoja, joissa nuoret haluavat olla rauhassa aikuisten kontrollilta. Se ei kuitenkaan estä vanhempia tai muita aikuisia yrittämästä opastaa nuoria havaitsemaan tarjoumat siten kuin he itse ne näkevät. Toisten reaktio saattaa antaa uuden ymmärryksen omalle tai toisten harjoittamalle toiminnalle ja siten avata uusia tarjoumia (Kyttä 2003, 80). Esimerkiksi graffitien tekeminen voidaan nähdä pelkän sprayaamisen lisäksi vaikkapa paikkojen töhrimisenä, poliittisena mielenilmauksena, jengien reviirirajauksina ja katutaiteena.

Sosiaaliset säännöt voivat tukea tai rajoittaa tarjoumien käyttöä tai sitten henkilö voi olla kiinnittämättä niihin mitään huomiota. Siten potentiaalisten tarjoumien toteutuminen voi tapahtua tuetun, rajoitetun tai vapaan toiminnan kentällä. Sekä tuetun että rajoitetun toiminnan kentät kontrolloivat sitä, missä ja milloin mitkäkin tarjoumat voivat esiintyä ja miten niitä voidaan käyttää. Hyvin tämä tulee esille silloin, jos kamppaillaan rajoitetusta määrästä tarjoumia. Molemmat kentät ovat läheisessä yhteydessä verbaaliseen kommunikaatioon, vaikka sosiaalisesti hyväksyttäviä tapoja opitaankin käyttäytymisen kautta jo ennen kielitaitoa. (Kyttä 2003, 80–81.)

Vapaan toiminnan kenttä sisältää ne tarjoumat, jotka henkilö on itsenäisesti havainnut (Kyttä 2003, 81). Nuorten elämänpiirin laajennuttua kohti neljättä tilaa, he löytävät tarjoumia, joita heidän vanhempansa eivät välttämättä tunne. Toisaalta he tulevat tietoisemmiksi sosiaalisista ja kulttuurisista normeista. Kyttän (2003, 83) mukaan henkilö itse määrittelee kuinka suurena hänen vapaan toiminnan kenttä sosialisoinnin prosessissa säilyy. Kentät eivät ole toisistaan täysin erillisiä vaan päällekkäisyyksiä esiintyy jonkin verran.

Negatiivisia tarjoumia esiintyy mallin jokaisella kentällä. Tiettyjen negatiivisten tarjoumien tunnistamista myös tuetaan sen varalle, että niitä osataan välttää (Kytä 2003, 85). Esimerkiksi vanhemmat voivat haluta varoittaa nuoria vaarallisista paikoista, jotta he yksin liikkueaan oaaavat olla varuillaan. Katuälykkyydellä tai kadunlukutaidolla tarkoitetaan taitoa tulkita asioita urbaanista ympäristöstä ja siellä liikkuvista ihmisistä ja siten selviytyä erilaisista tilanteista. Se on olennaista arvioitaessa turvallisia ja vaarallisia tilanteita. (Koskela 2009, 35, 96.) Katuälykkyyden saavuttaminen edellyttää sitä, ettei lapseen tai nuoreen suhtauduta liian suojelevasti (Kytä 2003, 85).

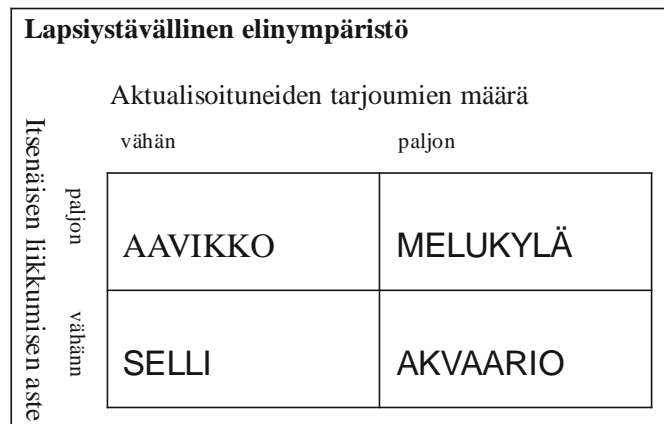
3.3 Malli lapsiystävällisistä ympäristöistä

Marketta Kytä (2003, 5) on tunnistanut ympäristön lapsiystävällisyyden kannalta kaksi keskeistä elementtiä: ensimmäinen viittaa siihen, kuinka itsenäisesti lapset voivat ympäristössä liikkua ja toinen siihen, kuinka hyvin heidän on mahdollista hyödyntää esillä olevia tarjoumia. Näistä kahdesta elementistä hän rakentaa nelikentän (kuvio 1), jonka avulla on mahdollista pohtia ympäristöjen lapsiystävällisyyttä. Sen soveltaminen eri ikäryhmiin on mahdollista tunnistamalla ikäryhmälle olennaiset tarjoumat (Kytä 2003, 102).

Kytä soveltaa käsitettä person-environment fit, jota käytetään kuvaamaan sitä, kuinka ympäristö kykenee vastaamaan yksilön tarpeeseen. Jos yhteensopivuus on hyvä, yksilön kyvyt ja ympäristön haasteet ovat tasapainossa mahdollistaen optimaalisen toiminnan. Ongelmat yhteensopivuudessa voivat aiheuttaa stressiä ja siten sillä on vaikutuksia hyvinvointiin. (Kytä 2003, 87–88.) Esimerkiksi talvella nuorten hengailupaikkojen määrä vähenee, sillä sääolosuhteet eivät samalla tavalla tue oleskelua ulkona.

Kytän (2003, 90) mukaan tärkeimpiä kriteereitä lasten ympäristöjä tutkittaessa on itsenäisen liikkumisen aste ja toteutettavien tarjoumien määrää. Vaikka nuorten liikkuminen on yleensä lapsia vapaampaa, ovat näkökulmat nuorten kohdalla edelleen oleellisia. Nuorten kaupunkitilan käyttöä rajoittaa julkisten tilojen muuttuminen puolijulkisiksi (Valentine 2004, 97) samoin kuin aikuisten huoli nuorten turvallisuudesta tai omastaan (Koskela 2009, 155). Lisäksi aikataulutetulla arjella ja lapsuuden

institutionalisoitumisella (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52) on osuutensa myös nuorten jokapäiväisessä elämässä.

Kuvio 1. Nelikenttä lapsiystävällisistä ympäristöistä (Kytä 2003, 93).

Huomioimalla itsenäinen liikkuminen ja potentiaalisten tarjoumien toteutuminen voidaan muodostaa neljä kvalitatiivisesti erilaista ympäristöä. Ihanteellisin ympäristö on nimetty Melukyläksi. Siinä lapsi on vapaa liikkumaan ja toteutuneita tarjoumia on paljon. Tämä muodostaa positiivisen kehävaikutuksen, sillä liikkuessaan lapsi löytää lisää tarjoumia, jotka puolestaan houkuttelevat häntä uusille tutkimusretkille. Melukylän vastakohta on Selli, jossa lapsen liikkuminen on rajattu hyvin kapealle alueelle. Tällöin lapsi ei löydä tarjoumia eikä myöskään motivoitu tutkimaan ympäristöään. Nämä ovat todennäköisimmin mallin yleisimmin esiintyvät ympäristöt, sillä vapaa liikkuvuus mahdollistaa luultavasti useampien tarjoumien löytämisen kun taas rajoitettu liikkuvuus. (Kytä 2003, 91–93.)

Aavikko on ympäristö, jossa lapsi voi liikkua vapaasti, mutta se ei tarjoa hänelle virikkeitä. Tarjoumia on vähän ja tutkimusretkillä lapselle paljastuu vain erittäin tylsä ympäristö. Kasvihuoneessa lapsi on puolestaan tietoinen ympäristönsä tarjoumista, mutta ei pääse tutkimaan niitä. Vaikka liikkuminen on rajoitettua, hän saattaa kuulla toisen käden tietoa ympäristöstä esimerkiksi median välityksellä. Se voi kuitenkin olla vääristynyttä, sillä lapsella saattaa olla liioitellun positiivinen tai negatiivinen kuva ympäröivästä maailmasta. (Kytä 2003, 93.)

4. AINEISTO

Aineisto nojaa triangulatiiviseen tutkimusasetelmaan ja muodostuu kolmesta eri osa-alueesta. Jokainen osa-alue syventää ensisijaisesti yhtä näkökulmaa. Aineisto koostuu Martinlaakson koulun oppilaskunnalla täytetystä kyselylomakkeesta sekä alueen nuorten ja muiden käyttäjien kanssa tehdyistä teemahaastatteluista. Kyselylomake ja alueen asukkaiden haastattelut olen tehnyt Vantaan kaupunkisuunnittelussa tekemääni Martinlaakson kehityskuvaa varten, mutta sisällytin niihin osiot, jotka käsittelevät nuorten hengailua.

Kyselylomakkeen ensisijainen tehtävä oli tuoda tietoa Martinlaakson alueen hengailupaikkojen sijainneista eli absoluuttisesta tilasta. Lomakkeen täytti 12 Martinlaakson koulun 13–15-vuotiasta oppilasta lokakuussa 2011. Osassa aineiston vastauksia esiintyy vaihtelevuutta, joten niitä on vaikea verrata keskenään. Lisäksi kyselylomakkeen otanta ei riitä tilastollisen luotettavuuden saavuttamiseen, joten käsittelem sitä laadullisen aineiston tavoin.

Alueen asukkaiden kanssa tehdyt haastattelut (liite 2.) antavat tietoa siitä, minkälaisia vaikutuksia nuorten hengailulla on alueen muiden käyttäjien arkeen. Ensimmäiset haastattelut on tehty lokakuussa ja viimeisen joulukuussa 2011. Vastajaat olivat iältään 32–91-vuotiaita ja kestoaltaan haastattelut vaihtelivat 10 ja 45 minuutin välillä. Yhteensä niitä kertyi yhdeksän kappaletta: kuusi haastattelua on tehty yhden ihmisen kanssa, kaksi kahden ja yksi neljän. Nuorten hengailupaikkoja koskeva osio alkoi haastattelujen edetessä saada kylläntymisen piirteitä. Käytän jatkossa näistä haastatteluista nimeä asukashaastattelut.

Nuorten kanssa tehdyt haastattelut (liite 3.) on kerätty huhtikuun ensimmäisellä viikolla 2012. Yhteensä niitä on seitsemän, joista kolme on tehty yhden henkilön kanssa, yksi kahden ja loput kolme on ryhmähaastatteluja. Aineiston laatu on vaihtelevaa. Osa teemoista, kuten esimerkiksi perheen merkitys, jäi lähes kokonaan vaille vastauksia. Sen sijaan puolijulkisten tilojen valvonta herätti paljon keskustelua ja siinä oli havaittavissa kylläntymistä.

4.1 Nuoret tutkimuksen kohteena

Olemme tottuneet ajattelemaan ikää luonnollisena asiana. Se on kuitenkin paljolti kulttuurinen rakennelma, jolla yksilöt ryhmitellään erilaisiin valtasuhteisiin toisiinsa nähden. (Kaivola & Rikkinen 2003, 35.) Lapsuuden käsite sellaisena kun sen nykyään ymmärrämme, alkoi muotoutua 1500- ja 1600-lukujen aikana ylempien luokkien piirissä. Sitä aikaisemmin lasten nähtiin kuuluvan aikuisten maailmaan heti kun he pystyivät olemaan ilman jatkuvaa huolenpitoa. (Ariès 1960, 125–126.) Nuoruuden käsitteen syntymistä enteivät 1700-lvulla julisteet, jotka kutsuivat nuorukaisia asepalvelukseen. Omaksi ikäryhmäkseen murrosikäiset alettiin mieltää 1900-luvulla, mutta vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen nuoruudesta tuli yleinen ilmiö. Käsite laajeni osittain lapsuuden alueelle ja toisaalta kohti aikuisuutta. (Ariès 1960, 27–28.) Lapsuuden ja nuoruuden käsitteiden voidaankin havaita olevan riippuvaisia vallitsevista kulttuurisista olosuhteista. Nykyään länsimaissa nuoruutta pidetään siirtymävaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Se nähdään aikana, jolloin nuori itsenäistyy lapsuuden perheestään ja omaksuu yhteiskunnan edellyttämiä taitoja.

Nuoruutta on mahdollista määritellä biologisen ja henkisen kehityksen perusteella eri ikävaiheisiin. Oman tutkielmani kannalta on kuitenkin mielekkäämpää tarkastella sitä nuorten elämään liittyvien sosiaalisten sisältöjen kautta. Rajasin tutkielmani koskemaan 13–20-vuotiaita. Hugh Matthews (2003, 104) tutkimusten mukaan julkisen tilan merkitys muuttuu yleensä noin 13-vuoden iässä leikkien ja pelien paikasta ennen kaikkea sosiaalisiksi. Toisena merkittävänä ikänä hengailua tutkittaessa pidetään täysi-ikäisyyden saavuttamista. Määritin ikäryhmäni hieman vanhemmaksi, jotta pystyisin havainnoimaan millaisia vaikutuksia sillä on julkisessa tilassa hengailuun. Halusin pitää ikäraajat myös siitä syystä väljinä, että se helpotti asukkaiden kanssa keskustelua. Etenkin vanhempien ihmisten oli vaikea määritellä minkä ikäisistä nuorista oli milloinkin kysymys.

Osallistuin 12.4.2010 Lasten ja nuorten tutkimuksen eettisyys –seminaariin. Silloin minulle alkoi tarkemmin selvitä, kuinka paljon eettisiä näkökulmia alaikäisten, mutta myös sitä vanhempien nuorten tutkimiseen liittyy. Osaa eettisistä käytännöistä ohjaa lainsäädäntö, mutta hyvin suuri osa jää tutkijan vastuulle. Olen määritellyt oman tutkielmani koskemaan 13–20-vuotiaita nuoria, joten eettiset kysymykset ovat aiheeni kannalta hyvin olennaisia.

Suomessa vain lääketieteellistä tutkimusta ohjaa lainsäädäntö (Kuula 2006, 148). Se vapautti minut päättämään eettisistä käytännöistä itse, mutta toisaalta minulta puuttui selkeä ohjenuora, jota seurata. Oli itsestään selvyys, että nuorten olisi itse saatava päättää tutkielmaan osallistumisesta. Minua vaivasi enemmänkin kysymys siitä, tulisiko lupaa kysyä myös nuorten vanhemmilta.

Tutkimuskäytännöissä luvan saaminen vanhemmilta liittyy lasten oikeudelliseen asemaan, joka on eri aikoina nähty eri tavalla. Aiemmin vanhempien oletettiin tietävän parhaiten mikä on lasten etu ja lapset jätettiin siten osallistumisen ja vaikuttamisen ulkopuolelle. YK:n lapsen oikeuksien sopimus on osoitus siitä, että ajat ovat muuttumassa ja lapsille taataan enemmän oikeuksia. Sen mukaan alaikäisten näkemykset on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsen oikeutta tulla kuulluksi, onkin käytetty perusteluna lapsia koskevissa tutkimuksissa, joihin ei ole pyydetty vanhempien suostumusta. Tutkimusaiheen on katsottu tällöin olevan sellainen, että kysymyksenasettelut vaikeutuisivat, jos niistä pitäisi ilmoittaa erikseen vanhemmille. Joissakin tutkimuksissa ikärajana on käytetty 12 vuotta ja toisinaan taas 15 ikävuotta. (Nieminen 2010, 36.)

Päädyin pohdinnoissani siihen, että nuoret saisivat itse päättää tutkimukseen osallistumisesta, eikä vanhempien lupaa tarvittaisi. Tarkastelen nuoria tutkielmassani aktiivisina toimijoina, joiden toiminnan seurauksena hengailupaikat syntyvät. Usein nämä paikat sijaitsevat aikuisten, myös vanhempien kontrollin ulkopuolella, jonka vuoksi niiden rajojen määrittäminen kuuluu mielestäni nuorille itselleen. En halunnut tuoda ulkopuolisia ihmisiä osalliseksi tilasta, jota en itse määritä. Siten halusin tukea nuorten oikeutta yksityisyyteen, myös vanhempia kohtaan. Toiseksi tutkielmani aihe ei ole niin arka tai intiimi, että sillä voisi aiheuttaa nuorille vahinkoa. Sain tukea ratkaisulleni Martinlaakson koulun rehtorilta, joka ei pitänyt aiheeni kannalta olennaisena kysyä lupaa nuorten vanhemmilta kyselylomakkeen täyttämiseksi.

Tutkimusaiheeni ei edellyttänyt tutkimukseen osallistuvilta henkilöiden paljastamista. Kyselylomake on täytetty nimettömänä ja haastattelut on tehty spontaanisti julkisissa tiloissa. Lisäksi analyysissa esiintyvät lainaukset ovat niin lyhyitä, että haastateltavaa olisi niiden perusteella mahdoton tunnistaa.

4.2 Havainnot kentältä

Ennen kuin keskityin tutkielmassani Martinlaakson alueeseen, olin yrittänyt hankkia aineistoni Helsingissä. Halusin sopia teemahaastatteluista etukäteen nuorten kanssa, jotta heillä olisi mahdollisuus varautua ja valmistautua siihen. Otin yhteyttä neljään nuorisjärjestöön ja ajattelin yhteistyöstä olevan mahdollisesti hyötyä molemmin puolin. Sain kaikista kieltävän vastauksen. Alun perin en halunnut hakea haastateltavia koulujen kautta, sillä esimerkiksi Hirsjärvi ja Hurme (2010, 132) varoittivat, että nuoret saattavat reagoida helposti haluttomuudella tai ylimalkaisuudella, jos kokevat haastattelun edustavan instituutiota, jota vastaan he kapinoivat. Saatuani nuorisjärjestöistä kieltävän vastauksen otin yhteyttä Etu-Töölön lukioon. Kävin maantiedon tunnilla kertomassa kaupunkisosiologiasta sekä omasta pro gradu -aiheestani. Ajattelin näin herättäväni kiinnostusta ja motivoivan oppilaita osallistumaan haastatteluihin. Sain yhden myöntävän vastauksen ja muutamia epävarmoja. Tein pikaisen haastattelun tunnin jälkeen. Tarkoitus oli jatkaa haastattelua myöhemmin, mutta haastateltava ei vastannut yhteydenottoihini, kuten ei kukaan muukaan mahdollisista haastateltavista.

Rajattuani tutkielman koskemaan Martinlaaksoa, päätin tehdä haastattelut ulkona suoraan niissä paikoissa, joissa nuoret liikkuvat. Pyrin jututtamaan nuoria kaduilla, urheilukentän laidalla ja ostoskeskuksessa. Lähes tuloksetta. Onnistuin löytämään yhden 19-vuotiaan haastateltavan ja hän arvioi vastahakoisuuden johtuvan seuraavasta:

- Viistoist kuustoist -vuotiaat kokee sen varmaan jollain tavalla uhkaavana, jos tulee haastattelemaan ihan näin vaan yhtäkkiä tuntematta. (NH1)

Vaikka olin lukenut, että länsimaisissa kulttuureissa nuoruutta leimaa etäännyminen aikuista maailmasta (ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 132), en ollut varautunut siihen, että haastateltavien löytäminen olisi näin hankalaa. Ehkäpä oma identifioitumiseni edelleen opiskelijaksi johti minua ajattelemaan välissämme olevaa ikäeroa pienemmäksi kuin se nuorille näyttäytyi. Uskon, että haastateltavien löytäminen olisi tarvinnut minulta enemmän aikaa ja sellaisen ympäristön löytämisen, jossa olisin ensin voinut rauhassa tutustua nuoriin, rakentaa luottamusta ja vasta sitten tehdä haastatteluja.

Päädyin muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmiani ja muokkasin teemahaastattelurunkoni pohjalta kyselylomakkeen. Otin yhteyttä Martinlaakson kouluun ja pääsin täyttämään lomakkeen koulun oppilaskunnalla. Koulu oli tutkimuspaikkana hyvin erilainen kuin ne julkiset ja puolijulkiset tilat, joissa aikaisemmin olin aikaisemmin yrittänyt tehdä haastatteluja. Kukaan ei kieltäytynyt täyttämästä lomaketta. Tulkitsin eron johtuvan siitä, että kadulla nuori tuntee tilan kuuluvan enemmän itselleen, jolloin haastattelusta on helpompi kieltäytyä. Koulun toiminta puolestaan ei perustu vapaaehtoisuuteen ja vaikka tutkimuslomakkeen täyttäminen ei kuulukaan koulun varsinaiseen toimintaan, määrittävät koulun käytännöt, luokkatila ja opettajan läsnäolo käytettävissä olevaa 45 minuuttia. En kokenut, että tilanne olisi tuntunut muulta kuin tavalliselta oppitunnilta vaikka se sisällöltään olikin hieman poikkeava. (PK.)

Samaan aikaan oli päättänyt laajentaa tutkimusaiheeni koskemaan myös muiden kuin nuorten näkökulmaa. Olin yllättynyt kuinka helppoa haastateltavien löytäminen muiden ikäryhmien keskuudessa oli, ja kuinka mielellään ja avuliaasti kysymyksiin vastattiin. Julkisen ja puolijulkisen tilan luonteesta johtuen, haastattelutilanteisiin liittyi usein ennustamattomia elementtejä. Samoin kuin siihen, ettei haastatteluista oltu sovittu etukäteen. Haastateltavan ystävät tai vaimo saattoivat ilmestyä jossain vaiheessa paikalle ja osallistua keskusteluun. Siten muutama haastatteluun saattoi osallistua jopa viisikin henkeä. En koe tätä kuitenkaan selkeänä haittana, sillä olen kiinnostunut enemmänkin asukkaiden jaetuista kuin subjektiivisista kokemuksista. Joillakin soi matkapuhelin ja haastattelu keskeytyi siihen. Yhden piti ehtiä bussiin ja toinen yrityksistäni huolimatta halusi keskustella kanssani vain aseman seudun epäsiisteydestä, vaikka yritin välillä johdatella haastattelua muihin aiheisiin. Johtuen haastattelutilanteiden ennustamattomuudesta ja suurista vaihteluista, muodostui jokainen haastattelu hyvin erilaiseksi. (PK.)

Kuvittelin tutkielman aineiston olevan valmiina ja keskityin kirjoittamaan aikaisemmasta tutkimuksesta, menetelmistä ja teoriasta. Hiljalleen kuitenkin havaitsin, että tarvitsisin kyselylomakkeen tueksi nuorten kommentteja Martinlaakson hengailupaikoista ja valmistauduin toistamiseen lähtemään kentälle. Kyselylomake keskittyi hengailupaikkojen lisäksi tunnistamaan aluesuunnittelun kannalta keskeisiä asioita, eikä siksi riittänyt avaamaan oman tutkielmani aihetta tarpeeksi. Tulostin haastatteluja varten kartan Martinlaakson alueesta ja merkitsin siihen kyselylomakkeessa ilmenneet nuorten

hengailupaikat. Toiselle kartalle merkitsin asukashaastatteluissa mainitut paikat. Ajattelin, että saisin niillä herätettyä nuorten mielenkiinnon ja keskustelun aloittaminen olisi helpompaa.

Tällä kertaa en pyrkinyt tekemään haastatteluja yhden tai kahden henkilön kanssa vaan päätin kysyä osallistumista kaikilta, jotka arvioni mukaan olivat 13–20-vuotiaita. En myöskään yrittänyt väkisin äänittää haastatteluja vaan päätin avata ne nauhalle tilanteen jälkeen, jos nauhurin pois jättäminen näyttäisi helpottavan tilannetta. Suuntasin ensimmäisenä vanhaan ostoskeskukseen, jonka vilkkaammassa päädyssä, Alepan ja R-kioskin luona, aikaa vietti noin 15 hengen porukka oman arvioni mukaan noin 15-vuotiaita nuoria. Lähestyin heitä kertomalla, että teen tutkimusta Martinlaakson hengailupaikoilta ja kysymällä, josko he haluaisivat auttaa minua. Kukaan ei vastannut eikä näyttänyt kiinnostuneelta. Jatkoin kertomalla haastatteluun liittyvistä eettisistä näkökulmista, jonka jälkeen näytin Martinlaakson karttaa. Kartta herätti muutamien poikien mielenkiinnon ja he kommentoivat sitä keskenään jonkin verran. Kysyin muutamia kysymyksiä, joihin yllätyksekseni vastattiin. Tämän jälkeen paikalle saapui muutama poika lisää ja kysymyksiini vastanneet pojat menettivät mielenkiintonsa ja keskittyivät paikalle saapuneiden ystävien kanssa keskusteluun. Yritin suunnata kysymykset muille nuorille, mutta he välttelivät katsekontaktiani. Pian tämän jälkeen paikalle saapuneet pojat alkoivat naureskella kysymyksilleni ja vitsailla käyvänsä yleensä Rovaniemellä hengailemassa. Juttu sai uusia ulottuvuuksia ja lopulta kaikki pitivät sitä huvittavana. Tunsin itseni hieman häkeltyneeksi ja neuvottomaksi, koska kysymyksiäni ei otettu enää vakavasti, joten kiitin ja lähdin. (PK.)

Tämän jälkeen tein muutamia haastatteluja yksittäisten nuorten kanssa. Havaitsin, että nauhurin pois jättäminen oli hyvä ratkaisu, sillä en saanut enää niin paljon kieltäviä vastauksia. Vastaukset olivat useimmiten hyvin lyhyitä ja lähinnä niistä jäi sellainen tunne, että saakohan näistä mitään irti. Tein kaksi ryhmähaastattelua lisää ja niissä toistui hyvin paljon ensimmäisen haastattelun kaava. Kukaan ei osoittanut alkuun mitään kiinnostusta, mutta joihinkin kysymyksiini kuitenkin vastattiin. Tyypillistä oli, että yksi tai kaksi nuorta hoiti puhumisen ja muut olivat lähinnä hiljaa. Koin tilanteet jokseenkin hieman kaoottisina, sillä kukaan ei ikään kuin tuntenut kokevan vastuuta vastaamisesta. Kaikissa tilanteissa vastaajien huomio kiinnittyi jossain vaiheessa paikalle saapuviin ystäviin, jolloin ensimmäisen haastattelun tilanne toistui: en saanut ketään muuta enää vastaamaan ja

katsekontaktia kanssani välteltiin. En häkeltynyt enää niin pahasti kuin ensimmäisellä kerralla, mutta tulkitin haastattelutilanteen olevan ohi. (PK.)

Haastattelutilanteista kävi hyvin ilmi, kuinka vaikea ulkopuolisen henkilön on päästä osaksi nuorten sosiaalista tilaa. Haastattelutilanteessa rajat määriteltiin kielen ja käyttäytymisen kautta. Kahdenkeskisissä haastatteluissa johdin tilannetta kysymyksilläni ja niihin pyrittiin vastaamaan vaikkakin hieman vältellen ja lyhyesti. Ryhmähaastatteluissa valta oli nuorilla ja tunsin oloni välillä häkeltyneeksi enkä tiennyt miten minun tulisi käyttäytyä. Viimeiset haastattelut olivat itselleni helpompia, sillä ymmärsin antaa tilanteen viedä ja olin valmiimpi luopumaan metodikirjallisuuden synnyttämästä kuvasta millaisia tutkimushaastattelujen tulisi olla.

4.3 Kyselylomake

Laadin kyselylomakkeen työskennellessäni Martinlaakson kehityskuvan parissa Vantaan kaupunkisuunnittelussa. Sen ensisijainen tarkoitus oli kartoittaa aluesuunnittelun kannalta keskeisiä asioita, mutta lisäsin mukaan osion, joka koski nuorten hengailupaikkoja (liite 1.). Työstin kyselylomaketta yhdessä tietopalvelupäällikkö Ari Jaakolan ja arkkitehti Johanna Rajalan kanssa Vantaan kaupunkisuunnittelusta. Lisäksi kävin keskustelemassa kyselylomakkeesta Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksesta vastaavien tutkijoiden, Vesa Keskisen ja Anna Sofia Nyholmin, kanssa Helsingin tietokeskuksessa.

Kyselylomake rakentuu kolmesta kokonaisuudesta: taustatiedoista, vapaa-aikaa koskevista kysymyksistä ja karttaosiosta. Raine Valli (2010, 103) kuvaa lomakkeen alkavan yleensä taustatiedoilla, jatkuvan siitä helpoilla kysymyksillä arkaluontoisiin ja päättyvän ”ns. jäädyttelyvaiheen kysymyksiin”. En kokenut oman tutkielmani sisältävän mitään kovinkaan arkoja aiheita, joten tällaiselle järjestykselle en kokenut tarvetta. Aloitin lomakkeen tyypilliseen tapaan taustatiedoilla: kysymyksillä iästä, kotipaikasta ja koulusta, sillä halusin oppilaiden kokevan olevansa kykeneviä vastaamaan ja omaavansa tietoja, josta olin kiinnostunut. Vapaa-ajan osio eteni yleisistä vapaa-ajanviettotavoista kohti julkisen tilan käyttämistä ja hengailua koskeviin kysymyksiin. Viimeistä karttaosiota pidin aineiston kannalta tärkeimpänä ja samalla toteutuksellisesti haastavimpana. Löysin kovin

vähän esimerkkejä kartan kanssa työskentelystä ja niistäkin suuri osa oli toteutettu tietokoneella pehmoGIS-menetelmällä (esim. Kyttä ym. 2009).

Kyselylomake koostuu kolmen tyyppisistä kysymyksistä: osa on tehty valmiilla vastausvaihtoehdoilla, kahteen vastattiin Likertin asteikolla ja kolme oli ns. avoimia kysymyksiä. En käyttänyt kielteisiä kysymyksiä lainkaan, sillä ne ovat hankalemmiin ymmärrettävissä (Järvensivu 2007). Käytin melko paljon valmiita vaihtoehtoja, sillä Vallin (2010, 124) mainitsee, että avoimiin kysymyksiin jätetään helposti vastaamatta tai ne ovat ylimalkaisia ja epätarkkoja. Lisäksi se nopeutti lomakkeen täyttämistä. Koska karttaosion täyttäminen vaati keskittymistä, en halunnut oppilaiden käyttävän liikaa aikaa esimerkiksi avointen kysymysten vastaamiseen.

Marjaana Järvensivun (2007) mukaan lomake olisi hyvä testata esimerkiksi ryhmähaastattelussa, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. En pitänyt tätä omalla kohdallani välttämättömänä, sillä olin luokassa koko kyselyn ajan ja oppilaat olisivat voineet kysyä minulta epäselvyyksistä. Jälkeenpäin havaitsin, että kysymyksenasettelu oli useammassa kohdassa saanut monta eri tulkintaa. Lomakkeen testaaminen olisi kannattanut, sillä ohjeistusta olisi pitänyt yksinkertaistaa ja täsmentää. Pystyn käyttämään analyysissa kahta avointa kysymystä ja karttaosiota, johon pyysin oppilaita merkitsemään omia hengailupaikkoja, kivoja paikkoja ja ikäviä paikkoja.

4.4 Teemahaastattelut

Teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun ja avoimen haastattelun välimaastoon. Haastattelun aihepiirit ja teema-alueet ovat tiedossa, mutta tarkemmat kysymykset hahmotellaan vasta haastattelun aikana. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 36.) Kyse eräänlaisesta keskustelusta, joka etenee haastattelijan aloitteesta ja ehdoilla. Kyselemällä haastattelija pyrkii saamaan selville etukäteen tutkimuksen aihepiiriin määritellyt asiat. (Eskola ja Vastamäki 2010, 26.) Molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa ja kommunikoivat paitsi sanojen välityksellä niin myös ei-kielellisesti. Haastattelu eroaa kuitenkin puhtaasta keskustelusta siinä, että se on ”ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa”. Osapuolet eivät ole tasa-arvoisessa asemassa kysymysten asettelemisessa eivätkä

vastausten antamisessa: sisällöstä määrää tutkijan ennalta määräämä haastattelurunko ja tutkija myös ohjaa keskustelua. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 25.)

Teemahaastattelujen tavoitteena minulla oli tunnistaa hengailupaikoilla havaittavia ja käytettäviä tarjousia sekä nuorten että muiden asukkaiden näkökulmasta. Asukashaastattelut tein kyselylomakkeen tavoin ensisijaisesti Martinlaakson kehityskuvaa varten (liite 2.). Vain yksi teema käsitteli nuorten oleskelupaikkoja, joten kysymysten ja näkökulman rajaaminen oli tarpeellista. Teemahaastattelulla on kuitenkin se etu, että se mahdollistaa yhdessä teemassa viipyilemisen, jos haastateltavalla on siitä paljon sanottavaa (Eskola & Vastamäki 2010, 37). Asukkaiden kohdalla olin kiinnostunut siitä, koetaanko tarjousia positiivisina vai negatiivisina. Tämä oli mielestäni aiheeni kannalta olennaisinta, sillä nuoria otetaan harvoin mukaan päätöksentekoprosesseihin. Siten aikuisten toiminta ja mielipiteet vaikuttavat nuorten mahdollisuuksiin oleskella julkisessa tilassa. Nuorten kohdalla luokittelin teemat aikaisemman tutkimuksen perusteella (liite 3.). Pyrin varmistamaan, että ne huomioivat Kytän (2003) nelikentän kannalta oleellimmat asiat eli liikkumisen vapauden ja tilassa esiintyviä tarjousia.

Haastattelupaikan merkityksestä ja valinnasta puhutaan useissa kvalitatiivisten menetelmien oppaissa (mm. Eskola ja Vastamäki 2010, 29). Päädyin siihen, että teen sekä alueen asukkaiden että nuorten haastattelut paikan päällä kaduilla ja kauppakeskuksissa. Näin voisin olla varma, että haastateltavat tuntevat alueen, jota kysymykset koskevat. Samalla se mahdollistaa ympäristön havainnoimisen hieman kävelyhaastatteluihin verrattavalla tavalla (ks. Kusenbach 2003, 463). Parhaillaan haastateltavat voisivat jopa näyttää paikan, josta he puhuvat – mitä tapahtuikin jonkin verran. Tämä oli siten vastoin Eskolan ja Vastamäen (2010, 29) mielipidettä, sillä heidän mielestään haastattelupaikan olisi hyvä olla mahdollisimman rauhallinen, ”sillä tarkoitushan oli keskittyä itse haastatteluun, ei vaikkapa ohikulkijoiden katseluun”. Itse koin ulkopuolisen häiritsevän toiminnan auttavan haastatteluja, sillä juuri mahdollisuus havainnoida ympäristöä siitä puhuttaessa toi haastatteluihin syvyyttä nostamalla esille asioita, joita minulla muuten ei olisi tullut mieleen kysyä.

4.5 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Lähtökohtani analyysille on tunnistaa yksittäisiä hengailua koskevia tarjoumia ja luokitella niitä Marketta Kytän väitöskirjassaan kehittelemän teorian mukaisesti. Tähän käytän apunani teorialähtöistä sisällönanalyysia. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2002, 106) kuvaavat, että sisällönanalyysissa etsitään tekstin merkityksiä, kun taas esimerkiksi diskurssianalyysissa analysoidaan miten niitä tuotetaan. Diskurssianalyysi tai keskusteluanalyysi on tutkielmani kannalta ehdottomasti poissuljettu, sillä aineistoa on kerätty kyselylomakkeella ja osa nuorten haastatteluista on avattu nauhalle vasta jälkeenpäin. Sen sijaan sisällönanalyysilla aineisto saadaan järjestettyä johtopäätöksien tekoa varten (Grönfors 1982, 161).

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa aineisto luokitellaan teorian mukaisesti. Ensimmäiseksi tehdään analyysirunko ja sen sisälle muodostutetaan erilaisia kategorioita, joiden mukaan aineisto pyritään luokittelemaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–116). Tutkielmani analyysirunko muodostuu triangulatiivisen tutkimusasetelman mukaisesti absoluuttisen tilan, nuorten ja asukkaiden näkökulmien ympärille. Tarkastellessani Martinlaakson hengailupaikkoja absoluuttisen tilan näkökulmasta, havainnoin niiden sijaintia ja fyysisiä ominaisuuksia sekä haastatteluissa esiintyvä funktionaalisia tarjoumia (ks. Kyttä 2003, 78–79). Asukkaiden kohdalla olen kiinnostunut heidän suhtautumisestaan nuorten hengailuun, joten tarkastelen havaittujen tarjoumien positiivisuutta ja negatiivisuutta. Nuorten kohdalla pyrin tunnistamaan hengailulle tyypillisiä tarjoumia luokittelemalla ne kulttuuristen ja sosiaalisten tarjoumien mukaisesti. Tämän jälkeen tarkastelen Martinlaakson hengailupaikkoja tuetun, rajoitetun ja vapaan toiminnan kenttien näkökulmasta ja pohdin kuinka ne sijoittuvat vapaata liikkumista ja tarjoumien määrää havainnollistavaan nelikenttään. (ks. Kyttä 2003, 78–93.)

5. MARTINLAAKSON HENGAILUPAIKAT

Martinlaakso rakennettiin lähes kokonaan 1970-luvulla. Sen keskustan muodostaa aluerakentamisen aikoihin syntynyt kerrostaloalue, joka on laajentunut näihin päiviin asti. Tiivistä kerrostaloaluetta ympäröivät pääasiassa 1960-luvulta alkunsa saaneet pientaloalueet. (Parviainen 2003, 57.) Martinlaaksossa on noin 11 500 asukasta, joka tekee siitä Vantaan toiseksi suurimman kaupunginosan (Parviainen 2011, 36; Parviainen 2003, 57). Väestönkehitys on kuitenkin laskusuuntainen ja väestöennusteen mukaan yli 65-vuotaiden osuus tulee jatkossa kasvamaan voimakkaasti (Parviainen 2003, 57).

Tyypillisiä hengailupaikkoja näyttivät nuorten mukaan sisätiloista olevan kauppojen aulatilat, kauppakeskukset, kahvilat ja kotibileet ja ulkotiloista puistot sekä päiväkotien ja koulujen pihat. Muissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia (mm. Nyholm 2012). Lähemmän tarkastelun kohteeksi valitsin Martinkeskuksen kauppakeskuksen ympäristöineen, Jokuoman puiston sekä Martinlaakson Ostarin. Martinkeskus on valmistunut vuonna 1970 (Helasvuo & Vainio 2008) ja se oli viime joulukuuhun asti alueen ainoa kauppakeskus. Martinkeskuksen kerrottiin soveltuvan hengailuun hyvin, sillä siellä on lämmin, eikä sieltä häädetä pois. Lisäksi sieltä löytyy istumapaikkoja, kauppa, kioski ja netti. (NH7.)

Martinkeskus muodostaa joulukuussa avautuneen Martinlaakson Ostarin kanssa noin 200 metrin akselin, jonka ympärille alueen keskusta rakentuu. Niiden välissä sijaitsee Martinlaakson asema. Alueen läpi kulkee asukashaastattelujen perusteella aktiivisesti käytössä oleva viihtyisä Martinlaaksonpolku ja sen jatkeena Laajaniityntie. Ne muodostavat monille alueen asukkaille lyhimmän kulkureitin joko asemalle tai kauppakeskuksiin. Reitin varrelle keskittyvät Martinkeskuksen lisäksi monet alueen julkiset palvelut: terveyskeskus, kirjasto, päiväkotito, leikkipuisto, Laajavuoren ja Martinlaakson koulut sekä uimahalli ja nuorisotalo. Leikkipuisto, koulujen pihat ja uimahallin edusta olivat saaneet hengailumerkintöjä samoin kuin koulujen takana oleva Laajavuoren kallioinen puisto. Alueen vetovoimaisuutta lisää todennäköisesti useamman erilaisen hengailuun sopivan paikan läheisyys.

Toiseksi tarkastelukohteeksi valitsin Jokiuoman puiston. Se ei kyselylomakkeen hengailumerkinnöiltä eronnut Viherpuistosta, mutta oli saanut huomattavasti enemmän ”kiva paikka” merkintöjä. Jokiuomanpuisto sijaitsee radan itäpuolella noin 500 metrin päässä sekä Martinlaakson että Louhelan asemista. Se on alueen yksi laajimpia viheralueita ja siellä on järjestetty jo parinkymmenen vuoden ajan nuorille suunnattu ulkoilmakonsertti Louhela Jam (Tervo 2011). Poliisin arvion mukaan se on yksi Vantaan suosituimpia paikkoja juhlistaa koulujen alkamista tai päättymistä (Saikkonen 2009).

Kolmas nuorten näkökulmasta suosittu paikka oli aseman viereinen uusi kauppakeskus, Martinlaakson Ostari. Se avautui joulukuussa 2011, eikä sitä sen vuoksi ollut merkitty syyskuussa täytettyyn kyselylomakkeeseen. Huhtikuussa tekemäni haastattelut osoittivat, että Martinkeskus oli menettänyt hengailupaikkana jonkin verran suosiotaan uudelle Ostarille.

Aukkaiden kanssa tekemieni haastattelujen perusteella kaksi paikkaa nousi ylitse muiden: Martinkeskuksen ympäristö ja juna-asema. Martinkeskuksessa ja sen ympäristössä asukkaiden kertomukset vastasivat suurin piirtein sitä kuvaa, jonka olin nuorilta saanut. Läheisen ammatinkorkeakoulun oppilaat hengailivat kauppakeskuksessa välituntien aikana ja iltapäivällä se houkutteli nuoria myös muista kouluista. Martinlaaksonpolun toisella puolella sijaitseva Laajavuoren koulun piha mainittiin sekä läheisen Laajavuoren kalliot, jossa nuoret välillä pitävät nuotiota. Martinlaakson koulu oli haastattelujen aikaan remontissa, mutta sen pihan arveltiin valmistumisen jälkeen myös houkuttelevan nuoria.

Asema oli asukkaiden haastatteluissa kaikista eniten leimautunut nuorten hengailupaikaksi. Monet kokivat aseman sen vuoksi turvattomaksi, minkä takia se tuli monille mahdollisesti ensimmäisenä mieleen. Oppilaiden kyselylomakkeessa asema oli saanut kaikista eniten ”ikävä paikka” merkintöjä ja haastatteluissakin paikka miellettiin ”rumaksi” ja ”kalseaksi”. Monet nuoret tosin mainitsivat käyttävänsä asemaa paljon liikkeessaan Myyrmäen ja Martinlaakson välillä, mutta tarkoituksenmukaiseksi hengailupaikaksi sitä ei mielletty. Pelottavaksi asemaa ei nuorten haastatteluissa myöskään kuvailtu. Kuitenkin Martinlaakson lukio teki vuoden 2011 Vaikuttajapäivillä aloitteen siitä, että asema olisi saatava siistimmäksi ja turvallisemmaksi (Vaikuttajapäivä 2011), joten todennäköisesti myös osa nuorista kokee sen pelottavana.

Toinen merkittävä ero nuorten ja asukkaiden välillä koski Jokuoman puistoa. Nuoret mainitsivat sen kivaksi ja usein käytetyksi hengailupaikaksi. Haastattelemistani asukkaista kukaan ei ollut kiinnittänyt siellä huomiota nuorten oleskelemiseen vaikka se erityisesti radan itäpuolen asukkaille vaikutti olevan suosituin virkistysalue ulkoilun merkeissä.

5.1 Asukkaiden havaitsemia tarjoumia

Haastatellessani alueen asukkaita, käytin usein sanamuotoa ”nuorten oleskelu” tai ”nuorten ajanvietto” sillä hengailu ei näyttänyt kuuluvan monien, erityisesti yli 40-vuotiaiden sanavarastoon. Termi on otettu nuorten puhkielestä, joten sen kääntäminen yleiskielelle oli ymmärrettävää. Pääosin oleskelu ymmärrettiin joutenoloksi ystävien seurassa, joka vastasi omaa määritelmääni hengailusta. Oleskelu nähtiin kollektiivisena, sillä nuorten kuvailtiin ”kokoontuvan” tai ”kerääntyvän” tiettyihin paikkoihin ”laumoiksi” tai ”parveilemaan” (mm. AH1). Lisäksi oleskelu on usein jotain pidempiaikaista, jopa ”majailuksi” luonnehdittavaa (AH6).

Nuorten hengailulle tyypillisenä toimintana nähtiin ystävien tapaaminen, alkoholin nauttiminen, huutelu, tagien tekeminen, ilkivalta ja juhliminen. Kysyessäni nuorten vapaa-ajanvietosta ainoastaan muutama haastateltava toi esille vapaaehtoisen harrastukseen rinnastettavan toiminnan, maastopyöräilyn ja jalkapallon pelaamisen. En kuitenkaan laske niitä tutkielmani puitteisiin, sillä aktiivinen toiminta määrittää paikat ennemminkin tekemisen kuin olemisen paikoiksi. Olemisen tilaa määrittää sosiaalinen ajanvietto muiden kanssa, kun taas tekemisen tilat on suunniteltu tiettyyn tarkoitukseen ja niissä toimintaan usein auktoriteetin tai instituution valvonnan alla. Useimmissa tapauksissa tekemisen tilat eivät täytä hengailun kriteereitä, sillä hengailussa ensisijaista on sosiaalinen yhdessäolo, joutilaisuus ja tilan haltuunotto olemalla. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 51–52.) Rajanveto voi olla hankalaa, sillä esimerkiksi jalkapallon pelaamisen yhteydessä voidaan pitää taukoja ja kerääntyä kentän laidalle jutustelemaan ja hengähtämään. Näin tekemisen tila muuttuu olemisen tilaksi.

5.1.1 Positiiviset ja negatiiviset tarjoumat

Jos nuorten vapaa-ajanviettoon kiinnitettiin huomiota, näyttäytyi se asukkaille pääasiassa negatiivisena tarjoumana. Muutamat haastateltavat olivat asian suhteen melko neutraaleja, eikä heillä ollut aiheesta paljoa sanottavaa. Ainoastaan Raappavuoren alueella harjoitettavaan maastopyöräilyyn ja jalkapallon pelaamiseen liitettiin positiivisia tarjoumia. Niitä pidettiin kehittämisen arvoisina, jolloin ne lukeutuvat periaatteessa tuetun toiminnan kentälle. Hengailun synnyttämät tarjoumat nähtiin lähes poikkeuksetta negatiivisina. Näyttääkin siltä, että nuorten tekemisen tiloihin suhtaudutaan myönteisemmin kuin olemisen tiloihin.

Negatiivisten tarjoumien nähtiin olevan yhteydessä tiiviiseen kaupunkirakenteeseen. Useimmiten ne havaitaan, sillä niiden nähtiin poikkeavan totutusta järjestyksestä ja rauhallisuudesta ja toimivan siten yleisesti hyväksytyjä normeja vastaan. Yleisimmät hengailupaikat sijaitsivat keskustatoimintojen lähellä yleisillä kaupp- ja työmatkareiteillä.

- Siel (kodin ympäristössä) on tosi rauhallista ja tämmöstä näin. Sitku tulee keskustaan illallakin kun tulee töistä vaikka vähän myöhempään, niin nuorisoo pitää sellasta ihmeellistä meteliä tässä näin ja kaikennäköistä. (AH2)

- Sitte just, jos on kerrostaloja enempi, niin tulee sitä tiiviyttä ja sillee voi tulla levottomuuttakin. (AH1)

Vuorokauden ajalla ja viikonpäivällä oli merkitystä nuorten toiminnalle. Koulupäivän jälkeen nuorten kuvailtiin ”oleskelevan” laumoina Martinkeskuksen ovien ulkopuolella, mutta iltaisin ja viikonloppuisin menoa luonnehdittiin ”juhlinnaksi” ja ”bileiksi”, joihin alkoholi kuului olennaisesti (mm. AH1, AH7). Lisäksi läheisesti nuorten elämään liittyvien tapahtumien, kuten koulujen alun, nähtiin lisäävän nuorten juhlintaa. (AH2). Illalla tapahtuvasta juhlinnasta asukkailla olikin enemmän sanottavaa kuin päiväsaajan oleskelusta ja se kuvailtiin edellistä negatiivisemmin.

Negatiivisen tarjouman määritelmään, samoin kuin positiivisen, kuuluu valinnanmahdollisuus tarjouman toteuttamisesta (Kyttä 2003, 58). Lähes poikkeuksetta negatiivisten tarjoumien koettiin häiritsevän tai rajoittavan liikkumista. Tämä perusteella

nuorten oleskeluun liitettyjen negatiivisten tarjoumien voidaan nähdä jakautuvat kahteen luokkaan. Ensimmäinen luokka sisältää tarjoumat, jotka koetaan häiritsevinä, mutta ne eivät silti estä itselle olennaisten tarjoumien, kuten lyhyimmän reitin, toteuttamista. Tällainen on suurimmassa osassa haastatteluja esiin tullut hengailupaikkojen epäsiisti ulkonäkö.

- Tageja ja ilkivaltaa on jonkun verran havaittavissa siellä uimahalli, koulu, vanha ostari (Martinkeskus) alueella. (AH4)

Toinen luokka sisältää tarjoumat, jotka koetaan niin pelottavina tai uhkaavina, että niitä halutaan vältellä ja siksi havaittu positiivinen tarjouma jää toteuttamatta. Nuorten oleskelupaikkojen yhteydessä puhuttiin paljon pelon kokemuksista ja vaikka se ei kosketa kaikkia haastateltavia, nousi teema hyvin vahvasti esille. Käsittelen molempia aiheita seuraavissa luvuissa hieman lähemmin.

5.1.2 Visuaalinen epäjärjestys

Visuaalisen epäjärjestyksen merkkejä oli asukkaiden kommentteissa runsaasti niiden paikkojen kohdalla, jotka miellettiin yleisesti nuorten oleskelupaikoiksi. Lähes kaikki haastateltavat pitivät asemaa epämiellyttävänä kuvaamalla sitä ”sikalaksi”, ”kalseaksi” tai ”ei niin luokseen kutsuvaksi” (mm. AH8, AH9). Muutamat liittivät samoja ominaisuuksia myös Martinkeskuksen ympäristöön. Sen takana kulkeva Laajavuorenpolku miellettiin kuitenkin yleisesti viihtyisäksi, kun taas aseman seudulta ei mainittu yhtäkään positiivista tarjoumaa hyvin kulkuyhteyksien lisäksi.

- Aseman seutu on ihan hirveen näköinen. Siel on piirrely ja kustu, kaikkee tämmöstä, ja haisee kauheesti se. (AH2)

Ulkonäkö ja haju viestivät nuorten läsnäolosta vaikka he eivät juuri sillä hetkellä olisikaan paikalla. Se on varmasti yksi syy miksi asukkaat mainitsivat aseman ja Martinkeskuksen ympäristön muita paikkoja useammin nuorten oleskelupaikaksi. Tilan haltuunotto on siis tehokkaampaa, jos oleskelusta jää merkkejä. Koskelalle (2009, 286) graffiteihin ja niiden

vastaisiin toimiin kiteytyy kaupunkitilaan kohdistuva valtataistelu: kysymys on siitä, kenellä on oikeus tilaan ja sen hallintaan. Paikkojen siisteys viestii kaupungin ja viranomaistahon tilan hallinnasta, kun taas graffitit ja tagit ovat merkki nuorten tilan hallinnasta. Erityisen arvokkaana nuorten keskuudessa pidetään graffitiä, joka on tiukkaan vartioidussa paikassa (mts. 292).

Koskela (2009, 287) on kiinnittänyt huomiota, kuinka politiikassa käytetyn kielen avulla graffiteihin ja tageihin liittyvästä alakulttuurista luodaan kielteinen ilmiö. Graffitien vastustajat hyötyvät sellaisen kielen luomisesta, joka vahvistaa niiden näkemistä ongelmana ja tukee moraalisen paniikin syntymistä. Kun vielä 90-luvulla politiikassa oli mahdollista luokitella erilaisia jälkiä luokitellen niitä graffiteihin, tageihin ja töhryihin, on sittemmin siirrytty puhumaan vain töhryistä. Sen avulla on mahdollista rakentaa kielteinen kuva koko ilmiöstä ja siihen liittyvästä alakulttuurista. Lisäksi se tekee ilmiöstä valtaväestölle helpommin ymmärrettävää pitäessään monimutkaistavat erottelut kurissa. Torjuntatoimille on selvä yhtenäinen kohde. (mts. 287–288.)

Tämän todellisuuden sisäistäminen on havaittavissa asukkaiden haastatteluista. Graffitien ja tagien tekemiseen koettiin sisältyvän jonkinlainen viesti, mutta koska sen nähtiin purkautuvan ”tavalla, jossa ei ole mitään rakentavaa” ymmärrettiin se lähinnä ilkeilyksi ja kapinointina ”yhteistä järjestystä vastaan” (AH4). Vaikka graffitit ja tagit tunnistetaan tyyliltään erilaisiksi ilmaisuiksi, käsitellään niitä kuitenkin saman tulkintakehyksen varassa. Ne yksinkertaistettiin töhryiksi, ilkeilyksi ja piirroksiksi.

Paula: Mitä ne (tagit) sun mielestä voisi siitä paikasta kertoa?

– Lähinnä varmaan, että siellä oleilee henkilöitä, joilla on taipumusta ainakin joskus kapinoida yhteistä järjestystä vastaan ja näyttää se sitten töhryillä ja ilkeilyllä. Tietynlaista piittaamattomuutta. Ja mikä ehkä häiritsee eniten niin se, että tällainen kapinointi purkautuu noin suoralla tavalla, jossa ei ole mitään rakentavaa. (AH4)

Visuaalisen epäjärjestyksen on havaittu viestivän kontrollin puuttumisesta tai vähenemisestä. Joissakin tapauksissa saatetaan nähdä uhkana sosiaaliselle järjestykselle. (Quentin & Stevens 2007, 21–22.) Graffitien ja tagien kriminalisointi on mahdollisesti vahvistanut niiden merkitystä epäjärjestyksen symbolina. Niiden olemassaolo kertoo

säännöllisesti tapahtuvasta laittomasta toiminnasta, jonka estämisessä virallinen taho on epäonnistunut. Haastatteluissa asukkaat halusivat ”siistimisen” nimissä rajoittaa nuorten pääsyä asemalle sen sijaan, että puhdistus- tai valvontatoimia muuten olisi haluttu tehostaa (mm. AH6, AH9). Martinkeskuksen ympäristöä ei ehdotettu valvottavan tehokkaammin. Tulkitsen tämän niin, että nuoret nähdään asemalla suurempana uhkana sosiaaliselle järjestykselle kuin Martinkeskuksen ympäristössä.

- Määrättyihin aikoihin tuossa asemalla on sellasta häirikköä, toivottavasti sekin saadaan siistittyä pois. (AH6)

- Ei kun se (asema) on huonosti pidetty. Nuoriso sieltä veks seittemän aikaan illalla jo. Doka siellä ja vetää tussilla tägiä seinään. (AH7)

Nuorten leimaaminen uhkakuvaksi on Koskelan (2009, 280–286) mukaan seurausta turvallisuuden nimissä tehtävästä poliittisesta toiminnasta. Joidenkin uhkakuvien ja rikostyyppien esiin nostaminen on ollut poliittisesti kannattavaa, koska niistä on vähän erimielisyyksiä tai näkyvien tulosten saavuttaminen on nopeaa. Nuoret on helppo kohderyhmä, sillä nuorisokulttuurit ovat vanhemman väestön näkökulmasta kummallisia ja ulkonäkö on usein normeista poikkeavaa. Lisäksi puhe pahoinvoivista nuorista on johtanut käsittelemään nuoriso-ongelmaa yleisesti pidettynä tosiasiana, jossa ei ole tilaa kriittisille pohdinnoille.

Nuoret ovat vajaavaltaisin altavastajaan asemassa, jonka vuoksi viranomaisten on helppo saada näkemyksensä hyväksytyiksi. Tästä näkökulmasta graffiteihin ja tageihin puuttuminen on ihanteellista kriminaalipoliitikkaa, sillä poliittisia vastustajia ei ole ja se on nopeaa ja ennen kaikkea näkyvää. Säättely ei kuitenkaan pääty vain graffitien tekemiseen vaan myös spraymaalien hallussapito on kriminalisoitu. (Koskela 2009, 284–286.) Siten ilmiö voidaan tulkita Mike Presdeehen (2000) viitaten koko graffitikulttuurin kriminalisoimiseksi.

5.1.3 Pelko johtaa paikkojen välttelemiseen

Asukkaat havaitsivat sekä juna-asemalla että Martinkeskuksen ympäristössä nuorten hengailusta johtuvia negatiivisia tarjoumia, mutta ainoastaan aseman seudulla ne koettiin tietyissä olosuhteissa niin pelottavina, että niitä välteltiin. Haastateltavien iällä oli suuri merkitys siihen, koettiinko asema pelottavana vai ei. 45–91-vuotaiden kanssa tekemissäni haastatteluissa lähes poikkeuksetta jokainen koki jonkinasteista turvattomuutta, vaikka siitä puhuminen osoittautui erityisesti joillekin miehille hankalaksi. Sen sijaan neljälle nuorimmalle haastateltavalle, iältään 30–40 ikävuoden välillä, asema oli visuaalisesti, muttei sosiaalisesti epäjärjestäytynyt.

Haastatteluista käy ilmi, että erityisesti pelätään hyökkäämistä, kimppuun käymistä sekä ryöstämistä. Tässäkin iällä on merkitystä, sillä vanhempien ihmisten uskottiin joutuvan nuorempia todennäköisemmin väkivallan uhriksi.

- Ei mun kimppuun ole koskaan käyty. Ehkei ne ole katsoneet mua niin vanhaksi, että tuon kimppuun pitäisi käydäkään. (AH3)

Martinkeskuksen ympäristön ei kerrottu herättävän samanlaista pelkoa kuin asema vaikka sillä havaittiin samoja tarjoumia. Siten ne tulkittiin vaaran suhteen eriasteisiksi. Aseman seudulla tarjoumat tulkittiin usein uhkaaviksi ja niiden pelossa positiivisesta tarjoumasta, kuten lyhyemmästä kotimatkasta, saatettiin luopua. Valintatilanteet näyttävätkin olevan niitä hetkiä, jolloin suhde pelkoon realisoituu.

Paula: Onko täällä turvattomilta tuntuvia paikkoja?

- Aseman mä ainakin kierrän mielelläni, jos olen ulkona. Kierrän tuolta mielummin kun tästä. Sehän on ollut niin epäsiisti tää aseman seutu. (AH9)

Näitä kahta ympäristöä toisiinsa vertaamalla on mahdollista havaita olennaisia pelkoon liitettäviä asioita. Pelottavia tilat ovat useimmiten päätyypiltään joko avoimia tai suljettuja. Avoimet tilat, kuten torit ja puistot, herättävät pelkoa, koska ne ovat usein tyhjillään. Suljetuissa tiloissa on puolestaan usein rajalliset ulospääsymahdollisuudet ja huono valaistus. (Koskela 2009, 79.) Asemalta puuttuu mahdollisuus etäisyyden säilyttämiseen, joten sen kohdalla on kyse suljettuun tilaan liittyvästä pelosta. Erityisen vaarallisena

koettiin alikulkusilta ja laiturille vievät rappuset. Rappusissa ja alikulkusillalla nuorisoporukan ohittaminen edellyttää niin lähelle menemistä, että sen pelätään yllyttävän väkivaltaan tai ryöstöön. Monet välttävät asemaa jo lähtökohtaisesti, mutta usein päätös tehdään sen perusteella nähdäänkö nuoria vai ei.

Paula: Mietitkö reittejä turvallisuuden suhteen?

- Kyllä sitä miettii, mutta kun ei tarvitse sitä sisäkautta mennä, vaan pääsee niitä luiskia pitkin, niin se on turvallisempaa. Jos täytyisi mennä rappuja pitkin, siellähän se on se paha alue missä majoillaan. (AH6)

- Kun tulen joskus töistä tästä näin, niin vähän niinku täytyy kattoo mitä kautta mennään. Jos mä tule tuolta noin ja ovat tässä näin, niin kyllä lähden hiljalleen käveleen toiseen suuntaan kotiin. Mä pääsen montaa kautta kotiin. (AH2)

Martinkeskus itsessään on melko suljettu, mutta yksityisesti valvottuna tilana se ei herättänyt turvattomuuden tuntemuksia. Sen sijaan ostoskeskuksen ympäristö on asemaan verrattuna huomattavasti avoimempi, olematta kuitenkaan tyhjyyden takia pelottava. Se mahdollistaa useiden reittivalintojen tekemisen, jonka vuoksi nuoriin on helpompi pitää itselle turvalliseksi koettu etäisyys samalla kun säilyttää näköyhteyden. Omat kokemukset nuorten käyttäytymisestä lisääntyvät ja kadunlukutaito kehittyy (ks. Koskela 2009, 35).

- Ei ne hyökkää, joskus ne huutelee. Lähinnä siinä paikassa missä me asutaan. Se on niin kadun varressa. Siellä kyllä joku just huutelee, niin on se aika levoton sillä lailla se kävelykatu, kun toisen tulee juhlimasta, varsinkin nuoret miehet. Jos ne on kännissä, niin tietysti ne huutelee ja sitten se kantautuu ympäriinsä. (AH1)

Pelon yleisissä tarkasteluissa on tullut esille, että naiset ja miehet pelkäävät erilaisissa paikoissa. Naisille tyypillisiä paikkoja ovat autiot paikat, joissa on vaikea saada apua, jos jotakin sattuu. Miehet tyypillisesti pelkäävät sosiaalisia paikkoja, joissa he tahtomattaan voivat joutua kahnauksiin toisten miesten kanssa, eivätkä ihmisten läsnäolosta huolimatta saa apua (Koskela 2009, 79–81). Omasta aineistostani sukupuolten välinen ero ei tullut esille paikkojen suhteen, mutta muutamien miesten oli hankalampaa puhua pelkäämisestä. Se saatettiin sivuuttaa kommentoimalla ”ei karskit miehet pelkää tommosia” (AH5).

Lisäksi turvattomuuden tunne tietoisesti kiellettiin vaikka käyttäytymisen myönnettiin olevan tavanomaista valppaampaa.

Paula: Onko sellaista, että tuntuu turvattomalta?

- No en mä nyt sillä tavalla tunne, mutta kyllä mä aina kyttään, ettei kukaan seuraa mua. Kyllä mä varuillaan olen, mutta kyllä mä käytän junaa. (AH8)

Naisten haastatteluista tuli voimakkaammin ilmi, että iltaa ja erityisesti viikonloppuiltaa pidetään pelottavimpana ajankohtana.

- Mä en liiku myöhään illalla koskaan. Jotkut kokee, että se on pahinta aikaa. (AH3)

Pelko on tutkitusti yöllinen ilmiö, joka pimeän tullen nousee esiin. Valoisina kesäinä pelkoa saattaa puolestaan herättää se, että ulkona liikkuu enemmän ihmisiä, ja sosiaaliset levottomuudet ja järjestyshäiriöt ovat yleisempiä kuin talvella. (Koskela 2009, 78.) Martinlaaksolaiset eivät yhdistäneet pelon kokemuksia suoraan pimeyteen vaan juuri sosiaalisten käyttäytymissäntöjen pelättiin muuttuvan illalla. Iltaan yhdistettiin nuorten alkoholinkäyttö, uhkaava käyttäytyminen, väkivalta sekä yleinen piittaamattomuus yhteisistä asioista tagien ja graffitien muodossa.

- Iltaisin kun nuoret on, kun koulut alko ja ennen sitä ne piti bileitä, niin oli se aika kauheeta kuunnella. Näille alueille kerääntyivät ja ovat saaneet kaiken näköistä juotavaa. (AH2)

Tilan omistussuhteilla on havaittu olevan merkitystä pelon kokemiselle. Turvallisuuden lisäämisen nimissä monia julkisia paikkoja on yksityistetty ja niiden kulkua rajoitettu. Toisaalta monien puolijulkisten tilojen, kuten lähiöiden ostoskeskusten, voidaan nähdä vastaavan julkisia pelon paikkoja. (Koskela 2009, 82.) Martinkeskus on puolijulkainen yksityisesti omistettu tila, eikä kukaan haastatteluista maininnutkaan pelkäävänsä sen sisätiloja. Myös sen ympäristöä pidetään asemaa turvallisempaan vaikka siellä ei ole kameravalvontaa. Ostoskeskus sijaitsee asemaan verrattuna lähempänä asutusta, yksityistä omistusta, ja on siten asukkaiden mielessä tutumpi. Alueella esiintyy myös jonkin verran

sosiaalista valvontaa, sillä viihtyisäksi kuvattua kävelypolkua käytetään mielellään ja kovat äänet kantautuvat lähitaloihin asti.

- Jos ne on kännissä, niin tietysti ne huutelee ja sitten se kantautuu ympäriinsä, varsinkin niihin just lähiasuntoihin. Mut se on sellanen asia mille ei pysty silleen, se on tiivis sillä lailla. (AH1)

Aseman seutu linja-autoasemineen on liikenteen solmukohta, jota käyttävät todennäköisesti enemmän muutkin kuin vain paikalliset asukkaat. Se ei sijaitse välittömästi asutuksen vieressä ja paikalliset välttelevät sitä, koska sitä pidetään epäsiistinä ja vaarallisena. Asemaa käytetään pääasiassa silloin, kun ollaan matkalla jonnekin. Se on ikään kuin ensimmäinen askel tutun asuinympäristön ja muiden tuntemattomampien paikkojen välillä. Asema koetaankin vieraammaksi, avoimemmaksi ja julkisemmaksi.

Aseman julkisemmasta asemasta suhteessa vanhan ostoskeskuksen ympäristöön kertoo paljon tapa, jolla asukkaat siitä puhuivat. Asemaan kohdistuvan pelon koetaan olevan yhteistä alueen muiden asukkaiden kanssa. Siitä kerrottaessa käytettiin enemmän monikon pronominiä ”me”. Pelko on periaatteessa henkilökohtainen kokemus, mutta pelon sosiaalinen tuottaminen saa sen merkityksen ulottumaan henkilökohtaisia kokemuksia laajemmalle. Käsitykset vaarallisista paikoista saattavat perustua omiin uhkaaviin tai väkivaltaisiin kokemuksiin, mutta usein paikat koetaan pelottaviksi, koska niillä on huono maine. (Koskela 2009, 83.) Paikan maine eli stigma on historian, median sekä virallisen ja epävirallisen sosiaalisen vuorovaikutuksen tuottama kuvitteellinen todellisuus (Tani 2001, 145). Martinkeskuksen ympäristön turvallisuutta arvioitiin omien kokemusta pohjalta, kun taas mielikuva aseman seudusta oli asukkaiden yhteisesti jakama kokemus.

- Täähän on ollut sellainen häpeäpilku meille martinlaaksolaisille, aseman seutu. Toivottavasti tää korjaantuu. (AH9)

- Asemalla en niinkään liiku, sitä meillä pidetään vähän et se on rauhaton. (AH3)

Huonon maineen voidaan nähdä syntyvän keskusteluissa muiden kanssa sekä median levittämästä kuvasta. Median ei tarvitse edes käsitellä juuri kyseisestä paikkaa vaan yhdenkaltaisuus yhdistetään helposti. Omien havainnot nuorten läsnäolosta koetaan

tukevan mielikuvaa vaikka kenelläkään haastateltavista ei ollut väkivallasta omia kokemuksia. Kun Martinkeskuksen lähellä luotetaan omaan kokemukseen siitä, että ”ei ne hyökkää, joskus ne huutelee” (AH1) niin asemalla seudulla ollaan taipuvaisempia uskomaan, että nuoret käyvät päälle tai ryöstävät.

– Ei mun kimppuun ole koskaan käyty. Ehkei ne ole katsoneet mua niin vanhaksi, että tuon kimppuun pitäisi käydäkään.

Paula: Tuleeko mieleesi sellaista, että olisi käyty jonkun päälle?

– No sitä puhutaan. Ja lukee joskus lehdestä, et on ryöstetty, tossa kävelytiellä. Myyrmäen alikulkusilloilla on käynyt, et on siepattu laukku ja tälleen. (AH3)

Kuten luvun alussa mainitsin, aseman turvattomuus tuli esille vanhempien asukkaiden haastatteluissa. Nuoremmat haastateltavat pohtivat aseman turvattomuutta suhteessa omiin kokemuksiinsa eivätkä kuulopuheisiin, eikä se heille näyttäytynyt heille pelon paikkana tai edes paikkana, jossa nuoret niin paljon oleskelivät.

- Mun mielestä nuoret on siinä enempi aina menossa johonkin. Ne ei viihdy silleen, kun joissain muissa, joissa on sisäasemat. Niin ei ne kato tommosessa viihdy. Mun mielestä ja sit voi olla, kun se ei ole niin jotenkin houkutteleva. Mun mielestä siinä ei ole oleskelulaumoja. En tiedä erehdynkö, mutta ei ainakaan silloin kun mä olen siinä ollut. (AH1)

- Rautatieasema on yleensä aika hiljainen. Ei ole iltaisin tai myöhemmin, kun mie oon liikkeessä, niin ei ole kauheesti mitään kuitenkaan. (AH4)

Omien kokemusten suhteuttaminen kuulopuheisiin ja median luomaan kuvaan näyttää olevan ratkaiseva tekijä paikkoihin liitettävän pelon kokemisessa. Jos median luomalle kuvalle ja kuulopuheille annetaan paljon painoarvoa, niiden muodostama kuva voidaan mieltää omia kokemuksia todellisemmaksi. Martinlaakson asemaan liittyvät pelot näyttävät rakentuvan tämän logiikan kautta, sillä haastateltavien omat kokemukset eivät kertoneet väkivallasta tai sen uhasta. Väkivaltaisten kokemusten puutetta selitettiin sillä, että asemaa osataan vältellä erityisesti vaarallisimpiin aikoihin tai että nuoret käyvät mieluummin vanhempien ihmisten kimppuun. Paikan välttely seurauksena omien kokemusten karttuminen vähenee. Ihmiset tulevat yhä riippuvaisemmiksi kuulopuheiden ja median

luomasta kuvasta ja oma kadunlukutaito heikkenee. Se edesauttaa vääristyneiden mielikuvien ja turvattomuuden kierteen syntymistä. Pelko onkin suuressa määrin sosiaalisesti tuotettua.

Martinkeskuksen alue voidaan nähdä toisenlaisena esimerkkinä. Se ei ole ollut median huomiossa eikä siitä näytä syntyneen asukkaiden kesken yhtä voimakkaasti jaettua yhteistä todellisuutta. Asukkaille ei ole tarjolla aseman seudun kaltaista valmista mielikuvaa vaan turvallisuuden arvioinnissa heidän on pakko luottaa omiin havaintoihin ja kokemuksiin. Valmiiden käyttäytymismallien puuttuminen edellyttää omien ratkaisujen tekemistä. Tämän voidaan nähdä edistävän kadunlukutaitoa.

Haastattelujen perusteella omien kokemusten synnyttämään kuvaan luottaminen oli helpompaa nuoremmille, 30–40-vuotiaille, kun taas heitä vanhemmat puhuivat enemmän alueen muiden asukkaiden kanssa jaetusta todellisuudesta. Nuoremmat käyttivät aseman seutua vanhempia aktiivisemmin illalla ja yöaikaan, jolloin heillä on ajankohtainen ymmärrys niistä käyttäytymissäännöistä, jotka asemalla nuorten keskuudessa yleensä vallitsevat. Toisaalta heistä monet eivät ole asuneet alueella niin kauaa kuin vanhemmat haastateltavat, joten yhteisesti jaettua mielikuvaa ei mahdollisesti ollut ehditty samalla tavalla sisäistämään. Voi myös olla, että aseman seutu on viime vuosina muuttunut turvallisemmaksi, jonka vuoksi nuoremmilla asukkailla ei samalla tavalla ole kokemuksia turvattomuudesta. Pelosta puhuminen näytti olevan lisäksi vanhemmille ihmisille sosiaalisesti hyväksytympää, samoin kuin naisille suhteessa miehiin.

5.2 Nuorten havaitsemia tarjoumia

5.2.1 Hengailun sosiaalisia tarjoumia

Pyysin nuoria kyselylomakkeessa selittämään mitä hengailu tarkoittaa ja lähes poikkeuksetta jokainen lause alkoi: ”kavereiden kanssa olemista.” Hengailu on siis ennen kaikkea jotain sosiaalista, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu (mm. Kuusela-Arponen & Tani 2009, 52). Lauseiden jatkot saivat vähän enemmän vaihtelua. Hengailu

saattoi olla ystävien näkemistä ”ilman mitään erityistä tekemistä”, ”vitsailua”, ”hauskanpitoa”, ”rentoutumista” ja ”juttulemistä”. Hengailu on nuorille ensisijaisesti sosiaalinen ja kommunikatiivinen tarjouma. Tästä kertoo myös se, ettei hengailemaan koskaan lähdetty yksin eikä paikoilla oleskeltu yksin (mm. NH2; NH3).

Yleensä hengailtiin ”ulkona”, ”jossain kaupalla tai kotona”, ”tutuissa paikoissa” ja ”puistossa”. Tällaisia paikkoja olivat kauppojen aulatilat, kauppakeskukset, kahvilat ja kotibileet sekä puistot ja päiväkotien ja koulujen pihat. (KL.) Haastatteluista kävi ilmi, että mukavalla hengailupaikalla tapahtuu paljon, liikkuu paljon ihmisiä, etenkin tuttuja ja muita nuoria, ja uusiin ihmisiin tutustuminen on helppoa. Siten ne tukevat Thomas Ziehen (1991, 45) huomiota siitä, että nuorille on tyypillistä hakeutua julkisiin tiloihin ja laajaan sosiaaliseen vaikutuspiiriin.

Ystäväpiireille näytti muodostuvan helposti tiettyjä vakiopaikkoja, joihin yleensä mentiin. Menemisestä sovittiinkin usein vain muutaman ystävän kanssa etukäteen, mutta lopulta paikalle saattoi tulla paljon muita ystäviä. Hengailu on siis usein melko pitkäaikaista oleskelua yhdessä paikassa. Siten paikat myös tulevat tutuiksi.

- Jos kesäl menee vaik kolmen kaverin kans sinne eikä soita kenellekään, et mennään Koffiin, niin sit joskus parin tunnin päästä siel saattaa olla vaik viistoist kaverii. Se on niin kun se perusmesta. (NH2)

Monilla hengailupaikoilla näyttäisi olevan matala kynnys ottaa kontaktia muihin nuoriin. Yhteen uuteen ihmiseen tutustuminen saattaa johtaa kokonaisen uuden ystäväpiirin syntymiseen. Tutustuminen on nopeaa, mutta ystävyuden rakentaminen kestää kauemmin.

- No se oli vaan sillee, et mä tutustuin puistossa johonkin uuteen tyyppiin ja sit mä olin sillee myöhemmin, et nähään. Ja sit me nähtiin. Mä oon nähny sen pari kertaa ja sit mä meen sen kanssa johonkin kotibileisiin tai johonkin tällaseen miss on muita sen kavereita. Ja sit sen kautta tutustuu helposti muihin ihmisiin. Et mulla kesti varmaan joku vuos ennen kun mä pääsein ihan kunnolla silleen niin kun ytimeen. Alussa mä olin vähän niin kun ulkopuolella ja pikkuhiljaa menee pidemmälle ja pidemmälle. (NH3)

Erityisen helppoa uusiin ihmisiin tutustumisen kuvattiin olevan suurimmissa kauppakeskuksissa. Oman haastatteluaineistoni tukee Valentininen (2004) huomiota siitä, että kauppakeskukset ovat erityisesti teini-ikäisten paikkoja. Erään pojan mukaan siellä saatettiin viettää jopa kahdeksan tuntia päivässä.

- Se oli sellanen ikä (15–16), että halus kokeilla kaikkea ja tutustua ihmisiin. Kamppi oli sellanen paikka missä tosi helposti pääsi tutustumaan. Se oli vähän niin kun nykyajan nuorisotalo. Mä tunsin yhen ihmisen ja me mentiin sen kanssa siinen ja sit siellä oli 70 muuta. Ja sit sitä helposti alko juttelee niiden kanssa ja sit sitä vaan jatku ja jatku ja jatku. Sit loppujen lopuksi mä tunsin niin kun ne kaikki. Sitä oli silleen niin kun feimi. (NH3)

Matthewsin (2003, 102) tulkinnan mukaan oleskelu julkisessa ja puolijulkisessa tilassa on lapsuudesta erottautumista ja aikuisuuteen siirtymistä. Kauppakeskus näyttää olevan monille ensimmäinen tila, johon lapsuuden jälkeen siirrytään. Kauppakeskusten yleisissä tiloissa oleskelu lopetettiin yleensä noin muutaman vuoden jälkeen. Useimmat hieman vanhemmat haastateltavat puhuivat kauppakeskuksissa hengailusta hieman naureskellen ja väheksyen. Siten hengailun lopettaminen kauppakeskuksissa on tulkittavissa erottautumiseksi teiniajoista. Nuoruudessa näyttäisikin aineistoni mukaan olevan useampia ikävaiheita, joissa erottautumista ja siirtymistä tapahtuu.

Paula: Ootko sä sitten liikkunut ostoskeskuksissa?

– Joo, mut onneks se aika on jo ohi.

Paula: Milloin se sitten oli?

– No suurin piirtein siinä yläasteella, etenkin sen lopulla. Ehkä yläasteen alussa keksi vielä tekemistä. Oli silleen niin kun paljon luovempi. Mut sitku se mielikuvitus kutistu niin alettiin hengaamaan ostoskeskuksissa, koska siel oli lämmintä eikä tarvinnut rahaa. (NH1)

Kaveripiiriin kerrottiin useimmiten olevan pukeutumiseltaan ja musiikkimaultaan melko samantyylinen. Samantyyppisen pukeutumisen uskottiin kertovan muista samanlaisista intresseistä, erityisesti musiikinmausta. Samoilla hengailupaikoilla kuvailtiin oleskelevan yleensä muita samantyyllisiä nuoria. Tyylejä, ja siten toisia nuoria, arvioidaan katseen avulla. Havainto tukee aikaisempien tutkimusten (mm. Kuusisto-Arponen & Tani 2009,

52) tuloksia siitä, että hengailupaikoilla esiintyy paljon katseen kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta. Se kertoo myös sosiaalisten tarjoumien tärkeydestä hengailulle. Paljon Helsingin keskustassa liikkuvat nuoret puhuivat muita enemmän erilaisista alakulttuureista ja heidän hengailupaikoistaan. Erityyiset nuoret nähtiin helposti outoina ja erilaisina ja toisaalta juuri siksi myös kiinnostavina. Erilainen tyyli saattoi herättää epäilyksiä siitä, tulisiko itse hyväksyä heidän joukossaan ja olisivatko he niin mukavia kuin sellaiset nuoret, jotka pukeutuivat samoin kuin itse.

- Mä vähän niin kuin vaihdoin porukkaa. - - Kun mä en pukeutunut samallailla kun ne, niin ihmiset halus tutustua muhun. Koska mä olin niiden kanssa. Et vaik mä pukeuduin eri tavalla niin mä kuitenkin hyväksyin ne. Niin sitten ne oletti, että mä oon tosi hyvä tyyppi ja että muhun on helppo tutustua. - - Ja sitten kaikkihan oli mulle, että mitä ihmettä, että sä hengaat noiden kanssa, et ethän sä ede sovi joukkoon. Mut ne oli persoonaltaan, ihan niin kun yllätti, tosi mukavia. (NH3)

Katseenvaraisesta vuorovaikutuksesta ja sen tärkeydestä kertoo myös paikkojen valinta. Hyvältä paikalta pystyy tarkastelemaan koko aluetta, sekä sinne saapuvia ja sieltä lähteviä muita nuoria. Siten kiinnostuneempia oltiin yleensä tarkastelemaan toisia nuoria ja alueen tapahtumia, kun asettumaan itse katseen kohteeksi. Hyvä paikka sijaitsi muita korkeammalla ja alueen reunassa.

Paula: Mihin te yleensä siellä meette?

- Siellä on pieni torni siellä ylhäällä. Ja sit siinä on se tarha ja siin tarhan reunalla on sellanen pyöree kohta, jossa on penkit. Ja siitä on suora näköyhteys, kaikki on suoraan alapuolella. (NH2)

Martinlaakson pieni koko suhteessa Vantaan isompiin aluekeskuksiin ja erityisesti Helsingin keskustaan tulee esille siinä, ettei siellä liiku niin paljon ihmisiä, etenkin nuoria. Siten Martinlaaksossa on heikommat mahdollisuudet tutustua uusiin ihmisiin ja luoda laajaa sosiaalista verkostoa. Alueen omat ostoskeskukset ovat hyvin pieniä verrattuna pääkaupunkiseudun isoihin kauppakeskuksiin, eivätkä siten mahdollista samanlaista sosiaalisten tarjoumien määrää. Martinlaaksossa näyttäisi liikkuvan ainoastaan alueen omia nuoria ja hekin näkevät usein ystäviään Vantaan isommissa aluekeskuksissa tai Helsingin keskustassa, joista löytyy enemmän sosiaalisia tarjoumia.

- *Kertoi, ettei yleensä hengaa Martinlaaksossa, koska ensinnäkin harvat ystävät asuvat täällä ja toisekseen täällä ei ole mitään meneillään. Käy ystävien kanssa joko Jumbossa tai stadissa. Sieltä löytyy paljon enemmän tekemistä, kun on leffateatterit ja muuta ja enemmän ihmisiä. (NH6)*

Lisäksi eri alakulttuureille ei Martinlaaksossa näytä syntyneen omia paikkojaan. Aineiston perusteella ei valitettavasti pysty päättämään mistä tämä mahdollisesti johtuu. Sen voi kuitenkin nähdä poistavan mahdollisuuksia identifioitua tiettyihin alakulttuureihin paikan valinnan perusteella sekä löytää samanhenkisiksi miellettyjä ystäviä.

5.2.2 Hengailun kulttuurisia tarjoumia

Nuorten hengailupaikkojen valintaan vaikuttavat monet kulttuuriset tekijät. Osallistuminen muiden ihmisten kanssa jaettuun kulttuuriseen ympäristöön altistaa ihmisen käyttämään objekteja ja tulkitsemaan tapahtumia tietyllä tavalla (Loveland 1991 Kytän 2003, 79 mukaan). Vuodenajan vaihtelut olivat nuorten mukaan yksi suurimmista asioista, jotka vaikuttivat hengailupaikkojen valintaan. Vaikka sää ja lämpötila itsessään synnyttävät funktionaalisia tarjoumia niin haastatteluissa hengailun mahdollisuuksista eri sääoloissa kerrottiin niin yhtenäisesti, että tulkitse taustalla vaikuttavan kulttuuriset normit. Hyvällä ja lämpimällä säällä suosituimpia oleskelupaikkoja olivat erilaiset ulkotilat, kuten torit, rannat ja puistot. Sen sijaan kylmällä säällä lähes ainoiksi mahdollisiksi paikoiksi koettiin kauppakeskusten yleiset tilat, kahvilat, pikaruokalat ja koti.

Paula: *Missäs te liikutte sitä enne ennen kun te löysitte nää kahvilat?*

– *No talvel ei varmaan oikeen missään... tai no... no silloin joskus aikoi sitten ostoskeskuksessa tai sit tolleen, mut ne ajat on jo menny. Talvel just kun ei oikeen missään muual voi olla kun kahviloissa sillee koulun jälkeen ja tolleen.*

Paula: *Miten sä kuvailisit kesän ja talven eroa?*

– *No just kesäsin ja talvisin voi tehdä eri asioita. Just talvi rajottaa niin paljon vapaa-ajan käyttöä, et talvest ei saa varmaan hirveesti irti muuta kun nää kahvilat. Sit kesäl just voi kysyy kaikkii paikkoi varmaan ihan sikana. (NH2)*

Talven kerrottiin monissa haastatteluissa rajoittavan vapaa-ajan käyttöä. Hengailuun sopivat paikat ovat lähinnä puolijulkisia tiloja ja julkisiin tiloihin verrattuna ne ovat tiukemmin valvottuja. Useimpien puolijulkisten tilojen nähtiin olevan sopivia paikkoja silloin, kun ystäviä tavattiin koulun jälkeen ja pääasiassa juteltiin. Se sijaan alkoholin nauttimiseen, tupakan polttamiseen, musiikin kuuntelemiseen ja skeittaamiseen ne soveltuivat huonosti, sillä niissä on paljon sääntöjä.

Paula: No oottekste törmännyt siellä (kauppakeskuksessa) vartioihin? Tuleeks ne sanomaan?

– Joo, yllättävän usein. Et just jos on siinä Kampin oven suussa esimerkiksi tupakalla tai juo jotain alkoholia niin sitten ne tulee usein sanomaan, että pitää lähteä pois. Ja sitten hyvin usein jossain ratatientorillakin, et kyllä siellä valvotaan sitä, et ei siellä saa juoda. Et sitten täytyy mennä just johonkin puistoon. Mikä on just sellanen julkinen alue, missä ei ole muuta vartiointia paitsi sit poliisit tulee joskus. Vappuna esimerkiksi, ratsiaa. Mut aika usein ne tulee valittaa, kun esimerkiksi jotkut nuoret skeittaa siellä Kampin sisällä. Niin sehän on kiellettyä, et siitä sanotaan tosi usein. Et on se aika valvottua. (NH3)

Monilla oli omakohtaisia kokemuksia puolijulkisista tiloista häätämisestä. Joihinkin sääntöihin, vaikkapa alkoholin nauttimisen kieltämiseen, suhtauduttiin ymmärtäväisesti, mutta usein omassa toiminnassa ei nähty mitään väärää. Silloin kauppakeskuksen sisätiloihin palattiin jonkin ajan päästä takaisin. Siten oma aineistoni tuki havaintoa kissahiiri-leikistä (ks. Valentine 2004, 95). Martinlaakson uudessa ostoskeskuksessa nuorten hengailua pyrittiin ehkäisemään sillä, että ostoskeskuksen edustaja kävi puhumassa Martinlaakson koululla ennen avanajaisia. Edustajan mukaan uusi Ostari ei ole tarkoitettu nuorten oleskelupaikaksi ja sisällä olevat penkit on tarkoitettu vanhemmille ihmisille. Haastattelemani tytöt kertoivat, etteivät yleensä koskaan istu niillä penkeillä, mutta siitä huolimatta vartija pyytää heitä poistumaan. Koska tytöt eivät omasta mielestään ole tehneet mitään luvatonta, he palaava jonkin ajan kuluttua takaisin sisälle. (NH4.)

Vartijoiden käytös ja valvonnan tiukkuus nähtiin usein epäoikeudenmukaisena ja muutamat suhtautuivat siihen naureskellen, eivätkä näyttäneet ottavan sitä vakavasti. Sääntöjen vastustamisen esille tuominen näytti olevan tärkeää erityisesti silloin, jos

paikalla oli muita nuoria. (PK.) Nuorten silmissä sääntöjen vastustaminen on monessa tilanteessa hyväksyttävää ja arvostettavaa. Koskela (2009, 292) on havainnut, että erityisen arvokkaana pidetään nuorten piirissä graffitia, joka on tiukkaan vartioidussa paikassa. Vanhemmat haastateltavat, jotka olivat jo lopettaneet hengailun kauppakeskuksissa, suhtautuivat sääntöihin ymmärtäväisemmin ja pitivät niitä jo siinä mielessä normaaleina, etteivät enää pyrkineet toimimaan niitä vastaan. Sosialisatio vaikuttaakin siihen, mitä tarjoomia paikoissa havaitaan (Kyttä 2003, 78). Näyttäisikin siltä, että sosialisatian myötä hyväksytään puolijulkisten tilojen yksityinen luonne, eikä niihin suhtauduta enää siten, että niiden tulisi olla yhtä avoimia kuin julkisten tilojen. Samalla kriittisyys yksityistä valvontaa kohtaan laskee.

Paula: Mikä ero sun mielestä on juoda siinä torilla tai sitten kauppakeskuksessa?

– No must tuntuu, et tori on enemmän julkinen alue, koska se on ulkona. Se on niin kun kaikkien aluetta. Mut jos on siellä sisällä, on sellanen tunne ihan kun olis jonkun toisen talossa. Ei nyt kuitenkaan ihan, mutta vähän silleen niin kun täällä on sääntöjä ja niitä pitää noudattaa, että sä saat olla täällä. Onhan torillakin niitä sääntöjä, et et sä voi alkaa alasti siinä tanssimaan, mut ne on vähän häilyvämmät ne säännöt. (NH3)

Yksi merkittävimmistä julkisen tilan avoimuudesta kertovista mittareista näyttäisi olevan alkoholin nauttimisen sallittavuus. Silloin, kun ei vielä päästä baareihin, puistojen ja kotibileiden kerrottiin soveltuvan yleensä parhaiten alkoholin juomiseen. Vuonna 2007 toteutetussa 15–16-vuotiaille toteutetussa kyselyssä saatiin samansuuntaisia tuloksia. (Metso ym. 2009, 26). Alkoholin nauttiminen tuli aineistossani esiin joidenkin 15-vuotiaiden poikien kohdalla ja lähes poikkeuksetta sitä vanhempien keskuudessa. Yli 18-vuotiaat kertoivat alkaneensa käydä baareissa jo yleensä hieman aikaisemmin sallittua ikärajaa.

Paula: Oliko iso muutos täyttää 18?

– Just kun mieltii, niin ennen oli kaikkee niin kun kotibileet ja tolleen. Nyt mennään vaan baariin. Mut mä aloin käydä baareissa joku puol vuotta ennen kun mä täytin kaheksantoista. Silloin ennen kun oli kaheksantoista niin kotibileet oli kova juttu. Ja kesäl tietenkin Koffis ja Ruttikset ja tolleen. Ja Koffin puisto on edelleen. (NH2)

Puistojen voidaan nähdä monen mielestä olevan avoin juomiselle ja humaltumiselle. Siinäkin vaiheessa, kun päästiin jo baareihin, puistot säilyttivät suosionsa. Esimerkiksi terassien nähtiin sopivan hyvin muutaman oluen juomiselle, mutta puistossa ei tarvinnut samalla tavalla vahtia soveliaasta käytöstä. Jenni Simonen (2007, 35–42) on huomannut nuorten alkoholinkäyttöä tutkiessaan, että hulvattomassa juhlinnassa ja kontrolloimattomassa kannäyksessä on kyse pidäkkeettömästä sosiaalisuudesta. Sen aikana totutut käyttäytymissäännöt kääntyvät nurin päin. Vähäinen juominen tai siitä kieltäytyminen ei tule kysymykseen, sillä se ei tue ryhmän tihentymistä toiminnan subjektiksi. Sen sijaan silloin kuin on kyse tahdikkaasta sosiaalisuudesta, on mahdollista pysyä pienissä alkoholiannoksissa. Kontrollin logiikasta ohjautuvassa sosiaalisuudessa yhdessäolo on oleellista, eikä alkoholi ole korostuneessa asemassa. Tämän perusteella voidaan havaita, että julkinen tila mahdollistaa pidäkkeettömän sosiaalisuuden, kun taas puolijulkinen tila kontrolloidumpi ja siellä nähdään soveliaammaksi tahdikas sosiaalisuus.

Paula: No onks sit joitakin (ystäviä), jotka ei oikeen halua lähteä terassille?

– No kyl mä voisin sanoo joo.

Paula: Minkä takia?

– No ne haluaa semmosen, jos ne menee juomaan, niin ne haluaa vetää perseet, eikä vaan mennä yhelle terassille.

Paula: Ai et terassilla ei sit vedetä perseitä, et siellä siistitään sitä käyttäytymistä?

– Joo (NH2)

Valvonnan lisäksi julkisesta ja puolijulkisesta tilasta löytyy epävirallisia normeja, joiden voidaan nähdä säätelevän käyttäytymistä. Mäenpään (2005, 289) mukaan erityisesti puolijulkisen tilan luonne julkisen ja yksityisen välissä on omiaan luomaan käyttäjille sisäistetyn panoptisen katseen, jolla he säätelevät käyttäytymistään. Jos julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa vietetään paljon aikaa, käyttäjille syntyy ymmärrys siitä mikä on normaalia ja hyväksyttävää käytöstä ja mikä ei. Puolijulkisissa tiloissa normaalin käytöksen voidaan havaita olevan rajatumpaa, sillä sitä säädellään yksityisen valvonnan avulla. Myös julkisten tiloissa on eroja. Tämä tulee esille esimerkiksi siinä, mihin haastateltavien mielestä on sopivaa istua.

Paula: Mikä on siinä torilla sellanen hyvä paikka?

– No kesällä aurinko paistaa suoraan sinne keltaisille taloille. Siellä on niin kun sellasia lasiboxeja. Siihen paistaa aurinko niin siinä on just hyvä. Mut sitten on niitä isoja portaita, niin niilläkin istuskellaan.

Paula: Onko siis mukavampi, jos ei tarvitse istua ihan maassa vaan jonkun päällä?

– No siis puistossahan se on ihan sama. Mieluummin mä puistossa istu jossain nurmikolla, kun penkillä. Mutta jossain Kampissa on mukavampi istua jossain boxin päällä tai portailta kun ihan siinä maassa. Et ei siellä oikein. Ois vähän niin kuin epäsoveliaista istua siinä torilla keskellä maata. (NH3)

Normaalista poikkeavaksi kuvattu käytös kertoo paljon epävirallisista normeista. Sen tulkitaan helposti kuvaavan sitä, että näiltä henkilöiltä puuttuu ymmärrys jaetuista normeista, jonka vuoksi he vaikuttavat oudoilta (Loveland 1991 Kytän 2003, 79 mukaan).

Paula: Mikä siitä (keskellä toria istumisesta) tekee epäsoveliaista?

– No koska se ei ole tarkoitettu siihen. Siellä kuitenkin on paikkoja mihin voi istua, niin sit jos joku istuu siellä maassa niin se ammentaa sellasta, että sillä olis joku huonosti. Tai et sillä ei oo kaikki ihan okei. Et se ei kuulu hyvään käytökseen istua keskellä stadia maassa. Tulee mieleen, et oisko jotain huumeita tai jotain. (NH3)

Lisäksi on merkittävää liikuntaanko yksin vai ryhmässä. Näyttää siltä, että yksin liikuttaessa käyttäytymistä on säädeltävä enemmän, mutta ryhmässä voidaan olla vapaammin. Ryhmän hyväksyntä mahdollistaa käyttäytymisen, joka sen puuttuessa on normien vastaista. Siten nuorten hengailuun liittyy usein vastakkaisia kulttuurisia normeja. Kuinka paljon kukin antaa vallitsevien normien vaikuttaa käyttäytymiseen riippuu jokaisesta itsestään (Kytä 2003, 83).

– Mut jos mä katon niitä nuorempia, ehkä ysikasi syntyneitä, niin kyllähän ne on siinä torilla ja huutaa ja kiroilee ja silleen edustaa vähän niin kun teini-imagoa. Ei niille kukaan sano mitään.

Paula: Ja se on siinä omassa porukassa hyväksyttyä?

– Niin, että jos joku on siinä yksin ja alkaa kiroilemaan ja huutamaan v-sanoja niin on se vähän outoa. Jos niitä on jotain kakskyt niin eihän kukaan sano siihen mitään. Noit on noin monta niin se on hyväksyttävämpää. (NH3)

5.2.3 Tuettuja ja rajoitettuja hengailupaikkoja Martinlaaksossa

Potentiaaliset tarjoumat tapahtuvat joko tuetun, rajoitetun tai vapaan toiminnan kentällä riippuen siitä mikä on niiden suhde sosiaalisiin sääntöihin ja kulttuurisiin normeihin (Kytä 2003, 80–81). Teoriassa kenttien erottaminen toisistaan tuntuu näppärältä, mutta käytäntöön soveltaminen ei ollut yhtä yksinkertaista. Esimerkiksi monet alueen asukkaat eivät pitäneet siitä, että nuoret oleskelivat asemalla ja siksi mielellään välttelivät aluetta. Välttellessään asemaa he periaatteessa tukevat nuorten oleskelua alueella, sillä sinne ei synny muuta vaihtoehtoista toimintaa ja tilat pysyvät nuorille vapaina. Useimmissa muissa paikoissa nuorten joutilaaseen oleskeluun ei kiinnitetty mitään huomiota, joten sen voidaan tulkita olevan sosiaalisesti hyväksyttyä. Ainoita positiivisia kommentteja herättivät enemmän harrastuksiin viittaava aktiivinen toiminta ja erilaiset tekemisen tilat (ks. Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 51).

Jokuoman puisto näytti olevan ympäristönä kaikista avoin nuorten hengailulle. Siellä järjestetään vuosittain ilmainen rock-festivaali Louhela Jam (Tervo 2011), jonka voi nähdä aktiivisesti tukevan nuorten oleskelua puistossa. Alueelle kerrottiin kerääntyvän kesäisin paljon nuoria, mikä mahdollistaa sosiaalisten tarjoumien syntymisen. Sellaisina aikoina Jokuoman puisto muistuttaa Kytän (2003, 93) nelikentän melukylää, sillä itsenäinen liikkuminen on vapaata ja erilaisia tarjoumia löytyy runsaasti. Muina aikoina ympäristöä havainnollistaa kuvaus aavikosta (ks. Kytä 2003, 93), sillä liikkuminen on vapaata, mutta hengailulle olennaisia tarjoumia on vähän.

Asukkaat pitivät myös Jokuoman puistosta ja erityisesti radan itäpuolella asuville se oli usein käytetty ulkoilupaikka. Vaikuttaa siltä, että Jokuoman puisto on tarpeeksi iso sisällyttämään eri käyttäjäryhmät ilman, että heidän välille syntyy konflikteja. Tulkintani mukaan puisto on tuetun ja vapaan toiminnan kenttää. Poliisit käyvät valvomassa aluetta,

mutta puuttuvat lähinnä vain tappeluihin eivätkä esimerkiksi juomiseen vaikka se alaikäisiltä onkin kiellettyä.

Kesällä Jokiuoman puisto oli tyttöjen mukaan yksi suosituimmista paikoista. Se on tarpeeksi laaja, että siellä jos kuuntelee musiikkia, niin se ei häiritse ketään. Ja siellä liikkuu yleensä aika vähän ihmisiä, että siellä saa silla tavalla olla rauhassa. Poliisi käy iltaisin joskus paikan päällä, mutta yleensä sekään ei häiritse. He katsovat vain, että kaikki on ok, ettei ole tappeluita. Alkoholia puistossa juodaan tyttöjen mukaan usein, mutta poliisit eivät välttämättä puutu siihenkään, jos ei ole mitään ongelmia. (NH4)

Martinlaakson asema näyttäisi valvonnasta huolimatta olevan hyvin avoin nuorten toiminnalle, sillä asukkaiden mukaan visuaalinen ja sosiaalinen epäjärjestys on nuorten aikaansaannosta. Asukkaat kuvailivat asemaa epämiellyttäväksi ja jopa pelottavaksi, jonka vuoksi monet välttelivät sitä mielellään. Asema ei siten hengailupaikkana ole sosiaalisesti yhtä hyväksytty kuin esimerkiksi Jokiuoman puisto. Käytännössä välttelyn voi nähdä kuitenkin tukevan nuorten oleskelua kyseisellä alueella.

Nuoret sen sijaan kertoivat aseman olevan liian ”kolkko”, ”kalsea” ja ”epämiellyttävä”, jotta se olisi mukava hengailupaikka (KL). Asemaa käytetään kuitenkin kommenttien mukaan paljon, sillä juna on tärkeä kulkuyhteys muualle Vantaalla ja Helsinkiin. Aineiston valossa juna-asema ei ole tietoisesti valittu hengailupaikka, mutta siitä muotoutuu sellainen joksikin aikaa liikuttaessa muiden paikkojen välillä. Aseman voidaan nähdä olevan lähimpänä nelikentän aavikkoa (ks. Kyttä 2003, 93), sillä siellä liikkuminen on vapaata, mutta tarjoumiltaan se on melko virikkeetön ja tylsä.

Steissi ei tyttöjen mukaan varsinaisesti ollut sellainen missä hengailaan, mutta heidän mukaansa siellä ollaan paljon, sillä käyttävät junaa Myyrmäen ja Marinlaakson välillä kulkemiseen. (NH4)

Martinkeskuksen ympäristössä hengailu oli osittain tuettua ja osittain rajoitettua. Rajoitetun ja tuetun toiminnan kentät tulevat hyvin esille silloin, kun kamppaillaan rajoitetusta määrästä tarjoumia (Kyttä 2003, 81). Asukkaat kertoivat käyttävänsä Martinlaakson polkua ja sen penkkejä kun taas nuorten hengailupaikat sijaitsivat polun

vieressä joko koulujen pihoilla, rappusilla, puistossa tai leikkipuistossa. Niistä oli kuitenkin yleensä aina suora näköyhteys kävelypolulle. Ollessani kentällä erityisen kiinnostuneita nuoret olivat toisista ohikulkevista nuorista (PK). Aineiston valossa näyttää siltä, että tavanomaiset ja suunnitellut istumapaikat ovat helposti muiden kuin nuorten käytössä. Jäljelle jäävistä paikoista nuoret pyrkivät valitsemaan niitä, joissa on mahdollisuus havaita suurin piirtein samoja tarjoumia. Tätä jakoa pitää havaintojeni mukaan parhaiten yllä jatkuva sosiaalinen valvonta, jonka myötä se aletaan mieltää normaaliksi. Martinkeskuksen ympäristö on Jokiuoman puistoon ja asemaan verrattuna lähempänä asutusta ja siellä liikkuu enemmän ihmisiä sen keskeisin sijainnin ja kaupallisten palveluiden vuoksi.

Sosiaalinen valvonta näyttäisi Martinkeskuksen ympäristössä vaikuttavan vain hengailupaikkojen valintaan eikä nuorten toimintaan. Alue mahdollista asukashaastattelujen mukaan nuorille hyvin vapaan toiminnan: siellä voi juoda alkoholia, pitää kovaa ääntä ja poltella nuotiota ilman, että siihen puututaan. Siten sen voidaan nähdä Jokiuoman puiston tavoin muistuttavan melukylää (ks. Kyttä 2003, 93).

Ulkotilojen käyttöä rajoittavat vuodenajan ja sääolosuhteet. Sateisella, mutta lämpimällä ilmalla on vielä mahdollista hakeutua katosten alle, mutta kylmällä suositaan sisätiloja. Vertailemalla Martinkeskusta ja joulukuussa avattua Martinlaakson Ostaria voidaan tehdä mielenkiintoisia havaintoja puolijulkisten tilojen luonteesta. Syksyllä lähes kaikki Martinkeskuksen liiketilat olivat käytössä, mutta huhtikuussa enää noin neljännes. Myös kävijämäärä oli laskenut huomattavasti. Uudella Ostarilla sen sijaan liikkui paljon ihmisiä ja lähes kaikki liiketilat olivat käytössä. Osa liikkeistä oli uusia ja osa oli siirtynyt sinne vanhasta ostoskeskuksesta. (PK.) Muutoksen myötä uudesta Ostarista oli tullut Martinkeskukseen verrattuna houkuttelevampi hengailupaikka, sillä siellä esiintyy enemmän sosiaalisia tarjoumia. Haastattelemani tytöt kuvailivat Ostaria hengailun kannalta ”ykköspaikaksi”, sillä siellä on paljon kauppoja ja ihmisiä ja siellä ”tapahtuu koko ajan”. Sen sijaan vanhalla ostarilla on ”tosi hiljaista” eikä siellä ”tapahtu mitään”. (NH4.)

Uudessa Ostarissa hengailu on kuitenkin hyvin rajoitettua. Ostoskeskuksen edustaja oli käynyt jo ennen avajaisia puhumassa nuorille koululla, että sitä ei ole tarkoitettu nuorten oleskelupaikaksi ja että siellä olevat penkit on tarkoitettu vanhoille ihmisille. Jo pelkästään nuorten läsnäolo sai vartijat useimmiten paikalle ja häätämään heidät ulos. (NH4.)Valvonnan tiukkuus näyttikin olevan alueen nuorten tiedossa, jonka vuoksi he

välillä viettivät aikaa Martinkeskuksessa tai lähtivät Myymäen puolelle Myyrmannin kauppakeskukseen (mm. NH5). Ostaria kuvasi nelikentästä parhaiten kasvihuone: tarjoumia havaitaan paljon, mutta niihin pääsy on rajoitettua (Kyttä 2003, 93).

Martinkeskuksessa nuorten oleskelua rajoitetaan huomattavasti vähemmän. Pitkäaikainen oleskelu aulassa ja rappusissa oli sallittua ja jopa alkoholia oli välillä mahdollista juoda. Sitä pidettiin kauppakeskuksen yhteydessä poikkeavana, joten Martinkeskus vaikuttaakin kauppakeskukseksi poikkeuksellisen avoimelta. (NH7.) Valvonta ei liiketilojen tyhjennyttyä ole todennäköisesti yhtä tiukkaa kuin aikaisemmin. Tietoisuus tilan valvonnasta rajoitti kuitenkin käyttäytymistä verrattuna esimerkiksi ulkotiloihin ja sosiaalisten tarjoumien puuttuminen vähensi paikan houkuttelevuutta. Muutamit haastateltavat kertoivat siirtyvänsä vanhalle ostarille usein siihen aikaan kun uusi Ostari menee kiinni (NH4). Siten uuteen ostoskeskukseen verrattuna pidemmät aukioloajat ovat edelleen omiaan tukemaan nuorten oleskelua Martinkeskuksessa. Martinkeskusta luonnehtiikin parhaiten kuvaus aavikoista (ks. Kyttä 2003, 93).

Kaiken kaikkiaan Martinlaakson hengailupaikat vaikuttavat uutta Ostaria lukuun ottamatta olevan hyvin avoimilta nuorten hengailulle. Se sijaan hengailulle olennaisten tarjoumien määrä vaihteli paikkojen välillä hyvin paljon. Ostarilla niitä havaittiin kaikista eniten, sen jälkeen Martinlaakson polun ympäristössä ja Jokiuomanpuistossa. Martinkeskus ja juna-asema eivät pystyneet tarjoamaan edellisiin verrattuna yhtä mielenkiintoisia ympäristöjä hengailulle. Jos Martinkeskus puretaan kannattamattomana, kuten todennäköisesti tullaan tekemään, jää alueen nuorille mahdollisuus yrittää vallata oleskelutilaa uudesta Ostarista tai lähetä kauemmas esimerkiksi Myyrmäkeen. Martinlaakson puutteena voi nähdä erilaisten kahviloiden ja pikaruokapaikkojen puuttumisen. Siten siellä ei ole paikkoja hieman vanhemmille nuorille, jotka haluavat erottautua teini-ikäisistä. Tilannetta on parantanut uudelle Ostarille avatut kaksi kahvilaa, mutta ainakaan haastattelujen mukaan niistä ei ollut muodostunut yleisiä hengailupaikkoja.

6. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkielmassani tarkastelin nuorten hengailua Martinlaakson lähiössä. Hengailun tutkiminen haastattelujen välityksellä osoittautui haastavaksi, sillä nuoriin oli vaikea luoda kontaktia. Kyselylomakkeen kautta ei puolestaan saa henkilökohtaista kontaktia nuoriin eikä pääse havainnoimaan hengailun tiloja. Tästä käy hyvin ilmi, kuinka nuoret pystyvät säätelemään hengailuun liittyvän sosiaalisen tilan rajoja julkisen tilan kontekstista huolimatta. Vaikka nuoret ovat näkyvillä, on ulkopuolisen mahdoton päästä osalliseksi sosiaalisesta tilasta, jos he eivät sitä itse halua. Siten hengailussa on kyse ryhmän sisäisestä sosiaalisuudesta, vaikka samalla ollaan mielellään paikassa, jossa liikkuu myös paljon muita ihmisiä. Osalliseksi sosiaalisesta tilasta pääsevät helpoiten toiset nuoret. Uusiin ihmisiin tutustuminen olikin haastattelujen mukaan tärkeä osa hengailua. Monissa hengailupaikoissa, erityisesti isoissa kauppakeskuksissa ja tietyissä puistoissa, näyttäisi olevan matala kynnys ottaa kontaktia tuntemattomiin. Haastattelujen perusteella vaikuttaa myös siltä, että mitä enemmän hengailupaikalla liikkuu muita nuoria, sitä enemmän muihin nuoriin tutustutaan ja sitä enemmän heitä tunnetaan. Sosiaalisuus ikään kuin ruokkii sosiaalisuutta.

Useissa nuorten julkisen tilan käyttöä koskevissa tutkimuksissa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Matthews 2003) tuodaan tärkeänä näkökulmana esiin Liebergin (1995, 722) tekemä jako vetäytymisen ja vuorovaikutuksen paikkojen välillä. Oma aineistoni ei vahvistanut tätä jakoa. Pikemminkin paikkoja valittiin sen mukaan, että ne olivat tarpeeksi avoimia halutulle toiminnalle sen lisäksi, että siellä liikkui paljon ihmisiä. Aikuisten läsnäoloa ei lähtökohtaisesti pidetty huonona asiana, kunhan he suhtautuivat nuorten toimintaan, kuten juomiseen, skeittaamiseen ja musiikin kuunteluun, tarpeeksi sallivasti. Esimerkiksi poliisien käymiseen suhtauduttiin suopeasti, sillä he puuttuivat pääasiassa tappeluihin eivätkä juomiseen. Yksinkertaistettu jako lähinnä yhden ominaisuuden mukaan ei ole omiaan kuvaamaan hengailuun sopivien erilaisten tilojen suhdetta toisiinsa, sillä hengailupaikkojen valintaan vaikuttavat monet sosiaaliset, kulttuuriset ja tilan funktionaaliset tekijät. Toisaalta voi olla, ettei Liebergin (1995) tekemä jako tullut aineistossani esille, sillä keskityin sellaisiin hengailupaikkoihin, jotka olivat yleisesti kaikkien tiedossa.

Kesä on hengailun kannalta parasta aikaa, sillä silloin valittavana ovat kauppakeskusten kiinnioloaikoja lukuun ottamatta sekä erilaiset sisä- että ulkotilat. Illat, viikonloput ja nuorten keskuudessa yleiset juhlapäivät, kuten koulujen alkaminen ja loppuminen, muuttavat julkiset tilat entistä avoimemmaksi nuorten juomiselle ja vapaalle toiminnalle. Sen sijaan talvella vaihtoehtoja on huomattavasti vähemmän. Silloin sopivimpia ovat erilaiset puolijulkiset tilat kuten kauppakeskukset, kahvilat ja pikaruokalat.

Julkisessa valvonnassa oleva tila osoittautui oletetusti avoimemmaksi nuorten hengailulle kuin yksityisesti valvottu. Siten tutkielman tukee useiden tutkimusten (Mitchell 2005, Valentine 2004) tulkintaa siitä, että kaupunkitilan muuttuminen puolijulkiseksi rajoittaa nuorten mahdollisuutta käyttää sitä. Nuorten mieltymys viettää aikaa kauppakeskuksissa on omistajien puolelta hyvin tiedossa ja tilankäytön rajoittaminen on hyvin tiedostettua, kuten Martinlaakson uuden Ostarin tapaus osoittaa. Se, että Ostarin edustajat olivat käyneet koululla puhumassa siitä, ettei hengailu ole sallittua, todistaa, että nuoret nähdään erityisiä toimenpiteitä vaativana ongelmana eikä voimavarana. Jos Martinlaakson vanha ostoskeskus puretaan, ei alueen nuorille jää muita puolijulkisia sisätiloja, joissa hengailta. Valvonnan tiukkenemisella on etenkin pienellä alueella laajemmalle ulottuvia vaikutuksia, sillä oleskelulle avoimia tiloja on haettava kauempaa.

Nuorille puolijulkisista tiloista häätäminen on osoitus siitä, etteivät he ole tasavertaisia tilan muiden käyttäjien kanssa ja perusteluksi riittää ikä ja ei-kuluttamiseen tähtäävä käyttäytymismalli. Muille käyttäjille se saattaa helposti luoda kuvan siitä, että nuoret ovat tehneet jotain kiellettyä sen sijaan, että he pyrkivät puolustamaan oikeuttaan oleskella tilassa. Tämä on omiaan tukemaan mielikuvaa siitä, että nuorten hengailu on usein häiriköintiä ja että sitä on syytäkin valvoa, ettei se johda mihinkään pahempaan. Nuorten oleskelu vähemmän valvotuissa tiloissa voidaankin kokea uhkaavana, kuten asukkaiden kanssa tekemäni haastattelut aseman suhteen osoittivat. Sen sijaan jos nuorten oleskelu kauppakeskuksissa sallittaisiin ilman rajoitteita, saattaisi se lisätä käyttäjäryhmien välisiä kontakteja ja ymmärrystä vaihtoehtoisista toimintamalleista. Nuorten taipumus oleskella kauppakeskuksissa on liiketilojen omistajien tiedossa, joten se olisi mahdollista ottaa etenkin uusien kauppakeskusten suunnittelussa huomioon.

Puolijulkisen tilan ominaisuudet nähdään tutkimuksissa (Mitchell 2005; Valentine 2004) yleensä nuorten tilankäyttöä rajoittavana tekijänä. Ostos- ja kauppakeskusten lisääntymisen

Suomessa 1970-luvulla voidaan kuitenkin nähdä lisänneen nuorten mahdollisuuksia oleskella kaupunkitilassa myös kylmällä ja sateisella säällä. Siten julkisen tilan muuttuminen puolijulkiseksi on myös lisännyt nuorten mahdollisuuksia löytää hengailuun sopivia kaupunkitiloja. Samalla sen voidaan nähdä merkinneen nuorten vapaa-ajan toimintaympäristöjen kaupallistumista. Aihetta olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin, sillä en onnistunut löytämään siitä aikaisempia tutkimuksia.

Asukkaat kiinnittivät nuorten hengailuun huomiota lähinnä silloin, kun se koettiin häiritsevänä. Siten suurin osa nuorten joutilaasta oleskelusta vaikutti sosiaalisesti hyväksytyltä. Hengailupaikat tunnistettiin yleensä ympäristöjen visuaalisesta epäjärjestyksestä, kuten tageista ja graffiteista, tai juhlivista, humaltuneista tai kovaäänisistä nuorista. Visuaalisen epäjärjestyksen epäiltiin joissain tapauksissa olevan uhka myös sosiaaliselle järjestykselle. Sosiaalisesti epäjärjestäytyneeksi miellettyä paikkaa, kuten aseman seutua, pidettiin pelottavana ja sitä mielellään välteltiin. Välttelyn seurauksena omien kokemusten karttuminen vähenee. Ihmiset tulevat yhä riippuvaisemmiksi kuulopuheiden ja median luomasta kuvasta ja oma kadunlukutaito heikkenee. Se edesauttaa vääristyneiden mielikuvien ja turvattomuuden kierteen syntymistä. Martinlaakson asemaa paljon käyttävät pitivät sitä rauhallisena. Sen sijaan erityisesti vanhemmat haastateltavat mielellään välttelivät aluetta. Pelko onkin suuressa määrin sosiaalisesti tuotettua.

Julkisen tilan tutkiminen lähiössä sai minut miettimään julkisen tilan määritelmien sopivuutta syrjäisempien alueiden tutkimiseen. Julkinen tila ymmärretään kaikkien vapaasti käytettäväksi ja saavutettavaksi. Siten määritelmiin sisältyy yleensä aina ajatus käyttäjistä, jotka parhaimmillaan vielä muodostavat heterogeenisen ryhmän. Entä jos käyttäjiä ei ole? Onko käyttämätön tori yhtä julkinen kuin vilkkaassa käytössä oleva tori? Kyselylomakkeen karttaosiossa joitakin hengailumerkintöjä oli laitettu minulle satunnaiselta näyttäviin paikkoihin keskelle virkistysalueiden metsää. En valinnut yhtäkään näistä paikoista tarkastelun kohteeksi, sillä ne olivat saaneet vain yhden merkinnän, mutta toisaalta mietin myös sitä, lasketaanko ne julkiseksi tilaksi: ne ovat julkisessa omistuksessa ja kaikkien saavutettavissa, mutta toisaalta niitä käyttää todennäköisesti hyvin pieni ryhmä. Määritelläänkö lähiön virkistysalueen metsässä sijaitseva paikka julkiseksi tilaksi samoin kuin lähiön keskusta tai Helsingin keskusta. Jos ei, niin missä menee raja? Eihän julkisen tilan tutkimuksissa voi pysytellä pelkästään kaavakartan merkitsemällä keskusta-alueella.

Oma tutkielmani osoittaa, että nuorten hengailu tarjoaa vielä paljon tutkimusmahdollisuuksia. Kattavammat kartoitukset nuorten puolijulkisen tilan käytöstä voisivat tuoda oleellista tietoa kaupunkisuunnittelun tueksi, erityisesti kaupunkien keskustoja ja aluekeskuksia uusittaessa. Myös julkinen tila ja nuorten juomisen yhteys kaipaa lisäselvitystä: nuorten ulkona juomisen on todettu olevan kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen yleistä (Metso ym. 2009, 26). Lisäksi nuorten alkoholinkäyttöön liittyy vahva sosiaalinen ulottuvuus (Simonen 2007,33) samoin kuin hengailuun.

Lähteet

Arendt, Hannah (2002) *Vita Activa. Ihmisenä olemisen ehdot*. Tampere: Vastapaino.

Ariès, Philippe (1996) *Centuries of Childhood*. London: Random House.

Bäcklund, Pia (2002) Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. 141–157.

Childress, Herb (2004) Teenagers, Territory and the Appropriation of Space. *Childhood (online)* 11 (195), (viitattu 5.4.2012), 195–204. Saatavilla [www-osoitteessa: http://chd.sagepub.com/content/11/2/195](http://chd.sagepub.com/content/11/2/195) Vaatii käyttäjätunnuksen.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2010). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.

Franck, Karen A. & Stevens, Quentin (2007) Tying Down Loose Space. Teoksessa Franck Karen A. & Stevens, Quentin (Eds.) *Loose Space. Possibility and Diversity in Urban Life*. London: Routledge. 1–33.

Gennep, Arnold van (1960) *Rites of passage*. (Alkuperäinen teos *Les rites de passage* julkaistu 1909). Translated by Vizedom, Monika, B. & Caffee, Gabrielle, L. Chicago: University of Chicago Press.

Gibson, James, J. (1979) *The Ecological Approach to Visual Perception*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Grönfors, Martti (1982) *Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät*. Helsinki: WSOY.

Haarni, Tuukka (1997) Joutavia tiloja: vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela Hille & Tani, Sirpa (toim.) *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino, 87–106.

Habermas, Jürgen (1994) *Järki ja kommunikaatio. Tekstejä 1981–1989*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus.

Harinen, Päivi (2005) *Kansalaiseksi oppiminen ja monikansallistuva yhteiskunta*. Teoksessa M’hammed Sabour ja Leena Koski (toim.) *Koulutuksen ja kulttuurin merkitystä etsimässä*. Joensuu: Joensuu University Press. 281–298.

Harinen, Päivi, Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.) (2009): *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 91. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Helasvuo, Olli & Vainio, Niina (2008) *Laatua laitakaupungilla. Vantaan ostoskeskukset*. Vantaa: Vantaan kaupungin museo, Vantaan kaupunkisuunnittelu.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jauhiainen, Jussi, S. & Niemenmaa, Vivi (2006) Alueellinen suunnittelu. Tampere: Vastapaino.

Järvensivu, Marjaana (2007) Lapset lomaketutkimuksen vastaajina. Hyvinvointikatsaus (online) 2007 (1), (viitattu 25.3.2012). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla www-muodossa: <http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-04-12_002.html>

Kaivola, Taina & Rikkinen, Hannele (2003) Nuoret ympäristöissään. Lasten ja nuorten kokemusmaailma ja ympäristömielikuvat. Nuorisotutkimusverkoston julkaisu 36. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kallio, Kirsi, Pauliina (2009) Johdanto: Lapsuus ja nuoruus spatiaalisin silmin. Terra 121(1), 41–42.

Kartovaara, L. & Sauli, H. (2000) Suomalainen lapsi. Väestö 2000 (7). Helsinki: Tilastokeskus.

Koskela, Hille (1994) ”Tila on kuin tuhat lävistävää silmää” –ajatuksia tilakäsityksistä, kaupunkipeloista ja tilan kokemisesta. Naistutkimus 7 (4), 22 – 33.

Koskela, Hille (2009) Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus.

Kusenbach, Margarethe (2003) Street phenomenology. The go-along as ethnographic research tool. Ethnography 4 (3). London: SAGE Publications, 455–485.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009) Hengailun maantiede: arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja ympäristö 38 (1), 51–58.

Kyttä, Marketta (2003) Children in Outdoor Contexts. Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness. Helsinki University of Technology. Centre for Urban and Regional Studies. Doctoral Dissertation.

Kyttä, M., Broberg, A. & Kahila, M. (2009) Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani ympäristö. Yhdyskuntasuunnittelu 2 (47), 6 – 25.

Lefebvre, Henri (1996) Writings on Cities. (Alkuperäinen teos *Le Droit à la Ville* julkaistu 1968, Alkuperäinen teos *Espace et politique* julkaistu 1973). Translated and edited by Eleonore Kofman and Elizabeth Lebas. Oxford: Blackwell Publishers.

Lieberg, Mats (1995) Teenagers and Public Space. Communication Research 22 (6), 720–744.

Loveland, Katherine, A. (1991) Social Affordances and Interaction II: Autism and the Affordances of Human Environment. *Echological Psychology* 3 (2), 99–119.

Matthews, Hugh (2003) The street as a liminal space: the barbed spaces of childhood. Teoksessa Christensen, Pia & O'Brien, Margaret (Eds.) *Children in the City. Home, Neighbourhood and Community*. London: Routledge Falmer, 101–117.

Matthews, Hugh & Limb, Melanie (1999) Defining an agenda for the geography of children: review and prospect. Julkaisussa *Progress in Human Geography* (online) 23 (1), 61–90 (viitattu 5.4.2012). Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa <http://web.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=c1e1d007-9a7a-4e90-89c0-2d91fcaa5bbf%40sessionmgr11&vid=2&hid=12>](http://web.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=c1e1d007-9a7a-4e90-89c0-2d91fcaa5bbf%40sessionmgr11&vid=2&hid=12)

Matthews, Hugh, Taylor, Mark, Percy-Smith, Barry & Limb, Melanie (2000) The unacceptable flaneur. The shopping mall as a teenage hangout. *Childhood* 7 (3), 279–294.

Massey, Doreen (2005) *For Space*. London: SAGE Publications Ltd.

Metso, Leena, Ahlström, Salme, Huhtanen, Petri, Leppänen, Minna & Pietilä, Eija (2009) Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimusten tulokset. *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos*, (viitattu 20.5.2012). Saatavilla [www-muodossa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/1bdd2d77-b36d-499c-b8de-dd714abf80d8>](http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/1bdd2d77-b36d-499c-b8de-dd714abf80d8)

Mitchell, Don (2003) *The Right to the City. Social Justice and the Fight for Public Space*. New York: The Guilford Press.

Mäenpää, Pasi (2005) *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.

Nieminen, Liisa (2010) Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina & Vehkalati, Kaisa (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuoristutkimusverkoston julkaisuja* 101. Helsinki: Nuoristotutkimusseura.

Nyholm, Anna, Sofia (2012) Nuoret Helsingissä 2011. Kavereiden tapaamispaikat. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisuja* (online), (viitattu 18.5.2012) Saatavilla [www-muodossa: <http://erikoiskirjastot.hel.fi/lib4/src?DATABASE=1&PBFORMTYPE=01001&PROFILESET=FIN&MAX=50&DEPARTMENT=2&FREETEXT=&SUBJECT=&AUTHOR=&TITLE=&PUBLISHER=tietokeskus&SERIES=&Year1=2011&Year2=&TITTYPE=-1&SORT=3&CATDAYS=60&SIMPLE=-1&Hae=Hae>](http://erikoiskirjastot.hel.fi/lib4/src?DATABASE=1&PBFORMTYPE=01001&PROFILESET=FIN&MAX=50&DEPARTMENT=2&FREETEXT=&SUBJECT=&AUTHOR=&TITLE=&PUBLISHER=tietokeskus&SERIES=&Year1=2011&Year2=&TITTYPE=-1&SORT=3&CATDAYS=60&SIMPLE=-1&Hae=Hae)

Parviainen, Elina (toim.) (2003) *Vantaa alueittain. Vantaan kaupunki. Tilasto ja tutkimus*.

Parviainen, Elina (2011) *Vantaan väestö 2010 / 2011. Vantaan kaupunki. Tietopalveluyksikkö*.

Presdee, Mike (2000) *Cultural Criminology and the Carnival of Crime*. London: Routledge.

- Raittila, Raija (2009) Lasten paikka yhteiskunnallisena ilmiönä. *Terra* 121 (1), 43–45.
- Ridell, Seija, Kymäläinen, Päivi & Nyysönen, Timo (2009) Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. Teoksessa Ridell, Seija, Kymäläinen, Päivi & Nyysönen, Timo (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta ja kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–40.
- Sennett, Richard (1986) *The Fall of Public Man*. London: Faber and Faber Limited.
- Simonen, Jenni (2007) Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.) *Nuoret ja alkoholi. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 75*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura / Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 33-58.
- Tani, Sirpa (2001) Bad reputation – bad reality? The intertwining and contested images of place. *Fennia* 179 (2), 143–157.
- Tani, Sirpa (2010) Hengailun maantiede ja nuorisotutkimuksen eettiset ongelmat. *Kasvatus & aika* 2010 (3), 51–71.
- Travlou, Penny (2003) Teenagers and Public Space. Literature Review. OPENspace: the research centre for inclusive access to outdoor environments. Edinburgh College of Art and Heriot-Watt University (viitattu 5.4.2012). Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <<http://www.openspace.eca.ac.uk/pdf/teenagerslitrev.pdf>>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vaikuttaja-päivän aloitteet ja niihin tulleet vastaukset -toinen aste ja nuorisotilat (2011) Vantaan kaupunki (online) 13.4.2011, (viitattu 10.5.2012). Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <http://www.vantaa.fi/fi/nuorille/osallistu_ja_vaikuta/vaikuttaja-paiva/vaikuttajapaiva_2011>
- Valentine, Gill (2004) *Public Space and the Culture of Childhood*. England: Ashgate Publishing Limited.
- Valli, Raine (2010) Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.
- Viinamäki, Leena (2007) Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Helsinki: Tammi, 173–195.
- Vuori, Jaakko (2005) Skede lainaa kaupunkia käyttöönsä. *Turun ylioppilaslehti* 29.4.2005.
- Villanen, Sampo (2006) Eurooppalaiset kaupungit ja kysymys tilasta. *Yhdyskuntasuunnittelu* 2006 (2). Helsinki: YSS, 46–56.
- Välimaa, Iida (2010) *Asiaton oleskelu kielletty?: kaupunkitila osana nuorten elämismailmaa*. Helsingin yliopisto. Maantieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Young, Iris, Marion (1990) Justice and the Politics of Difference. Princeton: Princeton University Press.

Ziehe, Thomas (1991) Uusi nuoris. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

Lehdet:

Henriksson, Arto (2004) Lasten kotiintuloajat puhuttavat. Loviisan sanomat 24.2.2004 (online), (viitattu 20.3.2012). Saatavilla www-muodossa:

<<http://www.loviisansanomat.net/lue.php?id=675>>

Hietanen, Reijo (2009) Teinikarkotin mallia Tampere: Kauppakeskus häätää häiriköt klassisella musiikilla. Iltasanomat 13.11.2009 (online), (viitattu 20.3.2012). Saatavilla www-muodossa: <<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/teinikarkotin-mallia-tampere-kauppakeskus-haataa-hairikot-klassisella-musiikilla/art-1288334981569.html>>

Saikkonen, Merituuli (2009) Helsingin hietaniemeen kerääntyi jo illasta 2000 nuorta. Helsingin Sanomat (online) 30.5.2009, (viitattu 10.5.2012). Saatavilla www-muodossa: <http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/helsingin_hietaniemeen_keraantyi_jo_alkuillasta_2_000_nuorta/>

Tervo, Toni (2011) Louhela Jam on nousevien kykyjen näytön paikka. Vantaan Sanomat (online). 24.5.2011, (viitattu 10.5.2012). Saatavilla www-muodossa:

<<http://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/55564-louhela-jam-on-nousevien-kykyjen-nayton-paikka>>

Uotila, Saara (2010) Eroon teineistä. Turun ylioppilaslehti 22.1.2010 (online), (viitattu 20.3.2012) Saatavilla www-muodossa: <<http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/eroon-teineista>>

YLE uutiset (2009) Nuorten kotiintuloajat suosittuja pienillä paikkakunnilla. YLE uutiset kotimaa 20.10.2009 (online), (viitattu 20.3.2012). Saatavilla www-muodossa: <http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/10/nuorten_kotiintuloajat_suosittuja_pienilla_paikkakunnilla_1093059.html>

Aineisto:

PK, Tutkimuspäiväkirja (2012) Tutkijan hallussa.

KL, Kyselylomake nuorten toimintaympäristöistä Martinlaaksossa. Tutkijan hallussa.

Asukashaastattelut:

AH1, äänitetty 05.10.2011. Nainen n. 45 v. Tutkijan hallussa.

AH2, äänitetty 12.10.2011. Nainen n. 50 v. Tutkijan hallussa.

AH3, äänitetty 12.10.2011. Nainen n. 50 v. Tutkijan hallussa.

AH4, äänitetty 12.10.2011. Mies 32 v. Tutkijan hallussa.

AH5, äänitetty 01.12.2011. Kaksi miestä n. 35 v. Tutkijan hallussa.

AH6, äänitetty 01.12.2011. Mies n. 60 v. Tutkijan hallussa.

AH7, äänitetty 01.12.2011. 3 miestä n. 50–90 v, nainen n. 50 v. Tutkijan hallussa.

AH8, äänitetty 01.12.2011. Kaksi n. 60 v. miestä. Tutkijan hallussa.

AH9, äänitetty 01.12.2011. Mies n. 60 v. Tutkijan hallussa.

Nuorten kanssa tehdyt haastattelut:

NH1, äänitetty 05.10.2011. 19 v. poika. Tutkijan hallussa.

NH2, äänitetty 06.04.2012. 18 v. poika. Tutkijan hallussa.

NH3, äänitetty 06.04.2012. 18 v. poika. Tutkijan hallussa

NH4, äänitetty 05.04.2012. 5 yläasteikäistä nuorta. Tutkijan hallussa.

NH5, äänitetty 05.04.2012. 5–8 yläasteikäistä nuorta. Tutkijan hallussa.

NH6, äänitetty 05.04.2012. 17 v. poika. Tutkijan hallussa.

NH7, äänitetty 05.04.2012. 14 yläasteikäistä nuorta. Tutkijan hallussa.

LIITE 1.

Kyselylomake

Osiot, jotka liittyivät nuorten hengailupaikkoihin.

Hei,

Olen kiinnostunut nuorten liikkumisesta, harrastamisesta ja omista paikoista Martinlaakson alueella.

Vastaa merkitsemällä rasti ruutuun. Viimeisellä sivulla on ohjeet kartan kanssa työskentelyyn.

1.

Olen

- tyttö
 poika

2.

Minkä ikäinen olet?

- 13
 14
 15
 16

10.

Mitä hengailu mielestäsi tarkoittaa?

12.

Missä vietät aikaasi Martinlaaksossa ja kenen kanssa?

	Kavereiden kanssa	Yksin ollessani	Perheen / sisarusten kanssa	En vietä
Laajavuorella	☐	☐	☐	☐
Puistossa	☐	☐	☐	☐
Vesitornin lähellä	☐	☐	☐	☐
Koulun pihalla	☐	☐	☐	☐
Tarhan pihalla	☐	☐	☐	☐
Martinlaakson asemalla	☐	☐	☐	☐
Nuorisotalolla	☐	☐	☐	☐
Kirjastossa	☐	☐	☐	☐

Pikaruokalassa / kahvilassa	☐	☐	☐	☐
Baarissa tai ravintolassa	☐	☐	☐	☐
Martinkeskuksessa	☐	☐	☐	☐
Jossain muussa sisätilassa, missä	☐	☐	☐	☐
Muualla, missä	☐	☐	☐	☐

14.

Miten kesän ajanviettopaikat eroavat talven ajanviettopaikoista? Kerro esimerkkejä Martinlaaksosta.

15.

Kuvittele, että olet ystäväsi kanssa ulkona. Mitkä seuraavista kohdista mielestäsi sopivat tilanteeseen.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Vaikea sanoa
Juttelemme koulusta	☐	☐	☐	☐	☐
Juttelemme kotioloista	☐	☐	☐	☐	☐
Juttelemme seurustelusta	☐	☐	☐	☐	☐
Kuuntelemme musiikkia	☐	☐	☐	☐	☐
Nautimme ulkoilmasta	☐	☐	☐	☐	☐
Pelaamme, esim. kännykkäpelejä, footbagia jne	☐	☐	☐	☐	☐
Poltamme tupakkaa	☐	☐	☐	☐	☐
Juomme alkoholia	☐	☐	☐	☐	☐
Tutustumme uusiin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Haluaisimme tutustua uusiin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Voi tarkkailla muita ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
Tapaa eri ihmisiä kuin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Tapaa eri ihmisiä kuin harrastuksissa	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta? _____	☐	☐	☐	☐	☐

16.

Ovatko seuraavat tahot puuttuneet hengailuun?	Usein	Joskus	Ei lainkaan
Vartijat	☐	☐	☐
Poliisit	☐	☐	☐
Ohikulkijat	☐	☐	☐
Vanhemmat	☐	☐	☐
Esim. kaupan työntekijät	☐	☐	☐
Toiset nuoret	☐	☐	☐

17.

Tietävätkö vanhempasi	Yleensä	Joskus	Ei lainkaan
kenen kanssa liikut	☐	☐	☐
missä liikut	☐	☐	☐
mitä te teette	☐	☐	☐

20.

Merkitse karttaan missä ovat sinun mielestäsi Martinlaakson

- Nuorten hengauspaikat
- Kivat paikat (esim. kauniit, viihtyisät jne.)
- Ikävät paikat (rumat, ankeat jne.)
- Ulkoilupaikat
- Pelottavat paikat
- Liikenteen vuoksi vaaralliset paikat

Symbolit löytyvät kartan reunasta.

Minkälaista kyselyä oli mielestäsi tehdä? :D :) :| :(

Kiitos vastauksista!!!

Kysely tehdään Vantaan kaupunkisuunnittelun arkkitehdeille. Jos haluat tietää mitä tuloksia sillä saatin niin ota yhteystietoni ja soita tai kirjoita vaikka sähköpostia.

Paula Mäki

paula.maki@vantaa.fi

p. 050 303 6979

LIITE 2

Teemahaastattelurunko asukkaiden haastatteluja varten

Alueelliset palvelut	Löytyvät palvelut	Julkiset ja kaupalliset
	Puuttuvat palvelut	Julkiset ja kaupalliset
	Palveluiden saatavuus / saavutettavuus	Aukioloajat, matkat, käytetty liikkumismuoto
Kevyen liikenteen reitit	Vilkkaut kävelyreitit	Päivittäinen asiointi, ihmisiin törmäminen
	Pyöräilyreitit	
	Ulkoilu-, vapaa-ajan reitit	
Liikkuminen alueella / seudullisesti	Kävellen ja pyörällä	Mihin liikutaan? Miten liikkumismuoto valitaan?
	Julkisilla	
	Autolla	
Ulkoilumahdollisuudet		Missä ulkoillaan? Miksi?
Paikat	Miellyttävät	Kauniit, kivat, pidetyt. Missä sijaitsevat? Mikä niistä tekee miellyttäviä?
	Epämiellyttävät	Rumat, epäsiistit, pelottavat, vältellyt. Missä sijaitsevat? Miksi niistä tekee epämiellyttäviä?
	Sosiaaliset	Tavataan ystäviä, törmätään ystäviin / tuttaviiin, ihmisvilinää. Missä sijaitsevat?
	Nuorten hengauspaikat	Missä? Miksi jääneet mieleen? Mitä tekevät? Mitä tunteita herättää?
Uudet asunnot	Martinmuuri, Martintorni	Mitä mieltä ollaan paikasta? Ulkonäöstä? Rakentamisesta? Aukasmäärästä?

LIITE 3

Teemahaastattelurunko nuorten haastatteluja varten

Paikat	Julkiset tilat Puolijulkiset tilat	Millaisia paikkoja? Millaisia ominaisuuksia? Miten valitaan? Milloin 1. kerran? Kesä / talvi Arki / viikonloppu
Tekeminen	Mitä? Miksi? Milloin?	
Sosiaalisuus	Ystävät Toiset nuoret Muut ihmiset	Kenen kanssa mennään? Kenen kanssa ollaan? Tutustutaanko uusiin ihmisiin? Millaista ystävyyttä? Ollaanko kontaktissa muihin ihmisiin?
Alakulttuurit	Omia paikkoja? Mistä tunnistetaan? Mihin itse lukeudutaan?	Pissikset, emot, fruiittarit, hevarit, hiphopparit jne.
Valvonta	Yksityinen Julkinen Epävirallinen	Vartijat Esim. kaupan työntekijät Poliisit Toiset nuoret Ohikulkijat
Vanhemmat	Tietävätkö: missä liikut, kenen kanssa, mitä teet? Kotiintuloajat Suhtautuminen hengailuun?	